

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1900. Andra Kammaren. N:o 40.

Lördagen den 21 April.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet och ledde dervid herr vice talmannen kammarens förhandlingar.

§ 1.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att herr *K. S. Husberg* anmält, att han af opasslighet vore förhindrad att deltaga i detta sammanträde.

§ 2.

Till fortsatt handläggning anmälde särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken, dels ock vissa inom Riksdagen väckta motioner; och fortsattes nu öfverläggningen öfver § 1: första stycket i utskottets under punkten 1 framlagda förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Dervid lemnades enligt förut skedd anteckning ordet till

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Herr Redelius: Herr vice talman, mina herrar! Då jag deltagit i särskilda utskottets arbeten och med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, har jag ansett det vara min pligt att begära ordet för att säga några ord till utskottets försvar och för sådant ändamål besvara några af de anmärkningar, som rigtats mot det föreliggande betänkandet. Men sedan jag kommit hit upp på aftonen, har jag fått höra, att förslaget redan lär vara fallet genom Första Kammarens beslut. Under sådana förhållanden anser jag icke lämpligt att nu yttra så många ord, och blir därför hvad jag nu vill säga mycket kort. Det är min mening.

Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.

(Forts.)

Jag ber då först att få tillkännagifva min ståndpunkt i frågan, innan jag besvarar de framställda anmärkningarna. Från första stund ansåg jag, att ett förslag, som går ut på att bereda arbetarne någon ersättning vid inträffadt olycksfall, var, i allmänhet taget, mycket behjertansvärdt, och att man därför borde ställa sig välvillig och gynsam mot ett dylikt förslag och se till hvad deraf kunde göras, för att resultatet må blifva godt. Då dertill också kommer, att de olycksfall, hvarom här är fråga, påkalla mera barmhertighetskänsla än eljest, anser jag, att man kunde och borde betrakta det såsom ett godt verk att hjälpa den, som lidit olyckan i fråga. Af sådan anledning har också jag för min del ställt mig välvillig mot det framlagda förslagets syfte.

Då dertill ytterligare kommer, att antalet olycksfall lyckligtvis icke är så stort, utan det är möjligt för lagen, synes det mig åtminstone, att kunna omfatta *alla* olycksfall, bör icke heller deruti ligga något afskräckande. Ej heller förefinnes här någon sådan anledning till farhåga, som i fråga om förslaget år 1898, då man var rädd för stora, öfverväldigande fondbildningar. Om nu för olycksfallsförsäkringen kommer att erfordras någon fondbildning, så torde denna dock blifva ganska måttlig och icke alls behöfva verka afskräckande.

Ehuru jag hyser dessa för förslaget i allmänhet gynsamma tankar, ansåg jag mig likväl icke kunna med min röst bidraga till framgång af Kongl. Maj:ts förslag oförändradt. Det blef också öfverläggning inom utskottet, på hvilken basis vi skulle arbeta i utskottet, antingen på basis af ersättningspligt enligt det kongl. förslaget eller på basis af försäkringspligt enligt de i ämnet väckta motionerna. Efter åtskillig diskussion stannade man vid att börja med det kongl. förslaget eller att gå ut från ersättningspligt såsom det ändamålsenligaste. Och man trodde — och jag delade deras mening — att man på den vägen skulle kunna nå ett acceptabelt mål för utskottets arbete.

Men då vi vidare granskade detaljerna, blefvo vi motvilliga att ålägga en del arbetsgifvare en sådan ersättningspligt utan att bereda dem någon utväg att få sin ansvarspligt öfverflyttad på någon försäkringsanstalt, som kunde arbeta på billiga vilkor. Och så kommo vi att tänka på det, hvartill högsta domstolen gifvit oss anledning, i det några ledamöter af densamma talat om en riksförsäkringsanstalt, hvilken ett par af högsta domstolens ledamöter till och med uppstälde såsom oeftergifligt vilkor för olycksfallsförsäkringen. Jag för min del stälde mig strax på denna ståndpunkt och påyrkade, att derest utskottet skulle kunna komma fram för Riksdagen med ett förslag, som innehölle ersättningspligt, borde man göra inrättandet af en riksförsäkringsanstalt såsom ett oeftergifligt vilkor. Detta blef också, såsom kammaren finner, utskottets förslag, hvilket särskildt ses af §§ 5 och 10 i utskottets förslag.

Nu kunde ju åtskilligt mer vara att säga om detta, men af skäl, som jag redan antydtt, skall jag afstå derifrån. Och ber jag nu att få upptaga några anmärkningar till besvarande. En anmärkning, som gjorts utaf en af motionärerna, herr Hjelmérus, med hvilken en af reservanterna och, som jag tror, här under diskussionen ytterligare någon mer har instämt, är den, att lagförslagets omfattning skulle vara för trång. Det är dessa herrar och några flera till dem, som fordrat, att lagen skulle omfatta flera kategorier. Och särskildt hafva de gjort den anmärkning, att lagförslaget icke omfattat jordbruksarbetarne. Från annat håll har åter klagats öfver att det icke omfattade skogsarbetarne.

Hvad nu det första klagomålet beträffar, att jordbruksarbetarne icke skulle vara med, var det någon, som yttrade, att det skulle vara vemodigt att komma hem och säga till jordbruksarbetarne: »för eder var det omöjligt att vinna någonting», förutsatt nemligen, att förslaget gått igenom. Jag för min del är mycket villig att lemna äfven jordbruksarbetarne ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Men jag undrar dock något öfver denna anmärkning på den grund, att enligt utskottets lagförslag kunna ju jordbruksarbetarne lika väl som *alla* andra arbetare erhålla försäkring mot olycksfall i riksförsäkringsanstalten. Enligt utskottets förslag är inträde i riksförsäkringsanstalten icke obligatoriskt, utan frivilligt, och enligt 25 § i förslaget har hvilken arbetsgifvare som helst frihet att söka försäkring för sina arbetare uti riksförsäkringsanstalten. Och hvilken arbetare som helst har också enligt nämnda § rättighet att öka sitt försäkringsbelopp för olycksfall genom att sjelf ingå i anstalten och betala årspremier. Det synes mig därför icke fullt grundadt att klaga öfver att icke jordbruksarbetarne skulle vara med. Detta såsom ett direkt svar mot denna anmärkning.

Hvad vidare angår den af herr Hjelmérus gjorda jämförelsen mellan industrien och dess arbetare samt jordbruket och dess arbetare, får jag för min del säga, att det är nog olikhet mellan jordbruket och andra näringar uti ifrågavarande hänseende. Hvad jordbruket beträffar, hafva vi så att säga två slags arbetare, fasta eller för året anställda, lagstadda tjenare samt tillfälliga eller lösa arbetare.

Med tanke på framtiden, då ju det föreliggande lagförslaget icke denna riksdag kan blifva antaget, ber jag att få framställa ett par önskemål för jordbruksarbetarne. Först och främst är det naturligtvis ett önskemål, hvilket redan ligger i lagförslaget, sådant det föreligger enligt utskottets förslag, att en jordbrukare, som har ett större eller mindre jordbruk, skall erhålla rättighet att i anstalten taga försäkring icke allenast för de lagstadda tjenstehjonen, — och för dem behöfves icke någon väntetid hvarken af en eller två veckor, ty de lagstadda tjenarne hafva en bestämd flyttningsdag, den 24 oktober — utan äfven för de lösa eller tillfälliga

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

arbetarne. Hvad de förra beträffar, vet man således på förhand flyttningsdagen och kan beräkna den tid, de skola stanna i tjensten. Men hvad de lösa arbetarne angår, ställer sig saken helt annorlunda. Dessa kunna för en jordbrukare vara många under årets lopp. En jordbrukare, som t. ex. har endast en lagstadd dräng, kan under årets lopp hafva använt 10 à 20 tillfälliga arbetare, den ene efter den andre, för allehanda binäringar, som kunna vara förenade med jordbruket. Då är frågan, huru skall en jordbrukare kunna få alla dessa försäkrade emot olycksfall, eller huru skola alla dessa kunna få ersättning i händelse af inträffadt olycksfall. Det synes mig åtminstone icke otänkbart, att det skulle kunna gå så till, att jordbrukaren knnde få taga en försäkring, som skulle få gälla hvilken som helst af de arbetare, som under årets lopp arbetat hos honom, så att, om en jordbrukare t. ex. hade 10 arbetare, den ene efter den andre, och en af dem, exempelvis den 10:de, blefve skadad genom olycksfall i arbetet, skulle denne 10:de få ersättning, äfven om de första 9 icke behöft erhålla sådan. Detta synes mig kunna vara i analogi med kollektivförsäkringar i industriella anläggningar. Ett liknande förhållande eger ju rum vid brandförsäkring af tjenstehjons lösören, hvilken ju åtminstone i många fall gäller, äfven om tjenstehjonen bytas om, så att försäkringen gäller den, som för tillfället är anställd i tjensten.

Vidare har uttalats, att ersättningens belopp satts något för högt, då det bestämts till så högt belopp som 300 kronor för år. Detta troddes kunna verka ruinerande för innehafvare af mindre jordbruk och för småindustrien. Man har trott, att detta skulle hjälpas på det sätt, att arbetaren sjelf får betala $\frac{1}{3}$ af premien, husbonden $\frac{1}{3}$ och staten $\frac{1}{3}$; men derom föreligger nu intet förslag, hvaremot i det nu föreliggande förslaget inneligger någon fördelning af kostnaderna.

Hvad vidare beträffar de anmärkningar, som framstälts mot förslaget, gjorde den förste talaren, herr greve Hamilton, fyra särskilda sådana, och i dem hafva sedermera flera talare instämt, bland dem utskottets vice ordförande. Dessa anmärkningar äro nu af något olika valör, och jag skall icke nu uppehålla mig vid flera än två, som af föregående talare betecknats såsom särskildt viktiga. Den ena rör den tid af fjorton dagar, under hvilken en arbetare skulle hafva varit anställd hos en arbetsgifvare för att ersättning skulle utgå, och den andra det fastställda ersättningsbeloppet af 300 kronor, hvilket kunde anses för litet. Hvad beträffar den angifna tiden af fjorton dagar har redan af någon af utskottets ledamöter svarats, att denna tillkommit för att bereda arbetsgifvarne tillfälle att försäkra nyantagna arbetare, och man har ansett nödvändigt, att en sådan möjlighet beredd arbetsgifvarne, derest de skulle kunna åläggas försäkringspligt med afseende å sina arbetare. Det är icke på alla ställen man kan så lätt få tillfälle härtill som t. ex. i städerna och på andra ställen, der

kommunikationerna äro lättare, och vi ansågo därför, att den föreslagna tiden af fjorton dagar icke vore för lång. Man kan också i detta fall göra jemförelser med förut framlagda förslag. År 1898 hade vi ett förslag, som väl icke var öfverensstämmande med detta, men som sammanfaller med det af herr Hjelmérus nu framlagda angående invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Då ansåg man sig kunna vänta icke endast 14 dagar, utan mera än 14 år, ja, ända tills arbetarne uppnått 50 eller 65 år. Det fordrades då, att årligen skulle inbetalas en icke ringa afgift, innan man kunde få något. Först om man gjort inbetalningar hvarje vecka under 32 års tid med inalles 332 kronor 80 öre, då först kunde man erhålla den högsta möjliga ersättningen med 203 kronor. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle deremot, om olyckan inträffar blott 14 dagar efter en arbetares anställning och blott en enda årspremie blifvit erlagd, arbetaren kunna erhålla en ersättning af 300 kronor årligen. Mig synes, att detta förslag är vida gynsamare för arbetarne än 1898 års förslag, åtminstone för de arbetare, om hvilka i nu föreliggande förslag är fråga. Det är således icke riktigt att, såsom herr Branting gjorde, påstå, att Kongl. Maj:t gått baklänges i fråga om ersättningens belopp. För att komma till en sådan slutsats, hoppade han öfver 1898 års förslag, som då ej passade riktigt, och gick tillbaka till 1891 års förslag. Enligt detta förslag kunde ersättningen uppgå till 360 kronor, men enligt 1898 års förslag var maximum 203 kronor, och detta endast under förutsättning att afgifterna blifvit inbetalda för hvarje vecka under 32 år. Det nu föreliggande förslaget innebär sålunda en ökning i jemförelse med hvad förhållandet var enligt 1898 års förslag.

Vidare har man mot den här föreslagna ersättningen anmärkt, att densamma blifvit bestämd till ett fast belopp. Härpå har redan svarats från statsrådsbänken, att ett sådant fixerande af beloppet är egnadt att förhindra en mängd rättegångar och tvister samt dessutom medför åtskilliga andra fördelar, och detta synes mig ingalunda vara en ringa vinst. Talet om ersättning i proportion mot arbetslönen kan ju låta vackert, men i praktiken är det förenadt med synnerligen många svårigheter och egnadt att väcka en mängd tvister om huru stor lönen var vid olyckstillfallet och om huru stor i följd häraf ersättningen skall blifva. Dessutom bör man äfven tänka på billighetshänsyn mot arbetsgifvarne, hvilka man ålägger denna skyldighet, som de förut icke hafva och till stöd för hvilken man icke kan uppvisa någon hitills gällande rättsgrundsats, annat än att man åberopat det fall, att skada eger rum genom användandet af maskinkraft. Icke heller får man förbise, att ersättningens belopp kan ökas utöfver 300 kronor till tre gånger detta belopp, naturligtvis då med ökade insatser, ty på annat sätt är ju sådant icke möjligt.

Såsom frågan nu ligger, är det väl ej mycket skäl att vidare

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olyckefall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. orda om densamma, men jag ber dock att få nämna ett par saker till med tanke på framtiden. Jag vill då påpeka innehållet i §§ 5 och 10, de två paragrafer, som hänvisa till en ytterligare lagstiftning i ämnet. En lagstiftning, sådan som här förutsattes — för den händelse nemligen båda kamrarne i dag godkänt det föreliggande förslaget, eller sådant i framtiden skulle komma att ske — kan icke tillämpas förr än denna lagstiftning kommer till stånd genom båda kamrarnes och Kongl. Maj:ts sammanstående beslut. Det gäller nemligen bestämmelserna om riksförsäkringsanstalten. Det är ju alldeles solklart, att det måste finnas lagbestämmelser om denna, och att den lag vi nu behandla ej kan tillämpas, utan att man vet, huru denna anstalt närmare skall vara beskaffad, huru den skall verka, huru afgifterna skola beräknas o. s. v.

(Forts.)

Vidare vill jag erinra om grunderna för mätandet af den skedda skadan. Inga sådana grunder finnas af Kongl. Maj:t föreslagna. Utskottet företog sig därför att söka åstadkomma lagparagrafer angående denna sak samt anlidade en såsom sakkunnig mycket högt ansedd man till hjälp; man fick verkligen ett förslag till stånd angående de grunder, efter hvilka skadan skulle mätas och ersättningen bestämmas. Men då förslaget blifvit i öfvertryck utdeladt bland utskottets ledamöter, befans ingen villig att stå därför och bära det fram inför Riksdagen, hvarför man måste afstå derifrån och blott föreslå en bestämmelse, att sådana grunder skulle uppgöras af konung och Riksdag gemensamt. Deraf drager jag för ögonblicket den slutsatsen, att, i händelse detta lagförslag ansetts kunna godkännas i dag af kamrarne, det likväl icke kunnat af Kongl. Maj:t promulgeras före 1900 års slut, emedan ju dessa vilkorliga lagar, af hvilka det göres beroende, naturligtvis ej kunna blifva stiftade under detta år. Följden hade således blifvit, att regeringen endast fått en anvisning, huru Riksdagen ville hafva saken ordnad; och regeringen hade då, tror jag, till nästa Riksdag framkommit med lagförslag, innehållande behöfliga kompletterande bestämmelser. Men sådant kan, menar jag, ske ännu, om nemligen denna kammare skulle finna för godt att i hufvudsak godkänna det föreliggande lagförslaget under uttalandet af nämnda önskningsmål; sker detta, synes det möjligt, ja troligt, att Kongl. Maj:t till 1901 års Riksdag framkommer med nytt lagförslag, i hvilket ock de ifrågavarande bestämmelserna finnas upptagna, så att alltsammans intages i *en* lag. Detta vore enligt min tanke en ren vinst; ingen olycka sker då, om förslaget i dag faller. Det kan då i förbättrad skick antagas af nästa års Riksdag. Allt beror nu på denna kammares beslut.

Jag har, sedan Första Kammaren förkastat förslaget, blifvit mycket dristigare att hemställa om bifall till detsamma. Jag ber här att få erinra om en händelse, som inträffade för några år sedan och som erbjuder, om ej en fullständig analogi, dock en viss

likhet. Såsom herrarne behagade erinra sig, väcktes för några år sedan af herr A. P. Danielson på kalmarbänken motion angående reglering af presterskapets aflöning. Sammansatta stats- och lagutskottet afstyrkte den så godt som enhälligt. Det fans en reser-
 vant. Han yttrade i kammaren vid frågans behandling ungefär följande: Jag har begärt ordet för att söka öfvertyga kammaren, att kammaren bör afslå utskottets betänkande och bifalla motionen. Jag skulle ej våga rösta därför, i den händelse den genom min röst skulle blifva lag, men nu har det ingen fara, emedan frågan fallit i Första Kammaren. Om kammaren bifaller motionen, innebär det blott, att ärendet upptages på vår föredragningslista, att vi uttala en bestämd önskan att ärendet ej måtte undanskjutas, utan återkomma till behandling i bättre skick och fullständigare, så att något kan blifva deraf.» Ungefär så ställer jag mig till denna fråga. Låt oss taga förslaget trots dess brister; det har ingen fara, det kommer igen i bättre skick nästa år, då bristerna äro afhulpna.
 Jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Häruti instämde herr *Sandvall*.

Herr Staaff: Sedan jag hade äran yttra mig på förmiddagen, har det, såsom herrarne känna, inträffat, att Första Kammaren med stor majoritet beslutat rent afslag på § 1. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att all anledning till eftergifter eller kompromisser från deras sida, som i likhet med mig önska ett vida bättre förslag än det särskilda utskottets, bortfallit. Det är ändamålslost att söka upphjelpa detta förslag i vissa punkter och så samla oss deromkring. Det är värre än ändamålslost, ty det är skadligt. Den enda betydelse kammarens hädanefter i dag i detta ärende fattade beslut kan hafva är att peka på någonting för framtiden. Men det måste jag säga, att den betydelsen skulle jag för min del alldeles icke vilja, att ett antagande af det särskilda utskottets förslag skulle komma att innebära. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att jag, herr talman, anser mig böra yrka bifall till det i min reservation framställda skrifvelseförslag, och jag ber värdsamt få anmana dem, som principiellt stå på samma standpunkt som jag, att sluta sig samman om detta såsom innebärande en fast punkt för framtiden.

Häruti instämde herrar *Höjer, Byström, Eklund* i Stockholm, *Ericsson* i Jönköping, *Thylander, Hammarström* och *Jansson* i Edsbacken.

Herr Ivar Månsson: Efter det skarpa uttalande, som här i dag af den förste talaren gjorts emot dem, som ej kunde gilla det nu föreliggande förslaget, är det med någon tvekan jag begärt ordet. Men sedan jag tänkt på, att den mannen i sjelfva verket

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

icke är så farlig som det låter och att han ofta, sedan han tänkt sig för, blir ganska foglig i sina handlingar, har jag stärkts i min uppfattning, att det går an att hysa och uttala en afvikande mening. Jag ber då först och främst att få säga, att jag är lifligt intresserad af att något i detta fall måtte göras. Jag ber få erinra både den förste ärade talaren och kammaren för öfrigt derom, att jag vid 1898 års riksdag med all den kraft, som stod mig till buds, kämpade för att vi skulle få igenom det invaliditets- och pensionsförslag, som då låg före. Äfven för lösandet af den fråga, som nu föreligger, vill jag göra hvad på mig ankommer. Men det nu framlagda förslaget innehåller enligt min uppfattning åtskilligt, som gör det åtminstone för mig omöjligt att antaga det samma. Om jag är arbetsgifvare och har en liten industri, som jag kanske med mycken svårighet drifver med hjälp af några arbetare — skall jag då rimligtvis helt och hållet bära ansvaret för det sätt, hvarpå de under arbetet sköta sig? Mig synes, att dessa personer ock böra känna någon tunga för det skydd de skulle få, om de ådroge sig någon olycka. Det är ej rätt, att jag skall kännas vid hela ansvaret för deras vårdslöshet eller försumlighet. Om jag drifver en sådan liten industri, och några af arbetarne — ett par tre, kanske flere — råka ut för olycksfall, kan jag få betala 900, kanske 1,200 kronor om året i ersättning till dem. Derigenom kan det för mig måhända blifva en ren omöjlighet att längre drifva denna lilla industri. Men det är ej rätt, att lagstiftningen går i den riktningen. Är det här fråga om en allmän angelägenhet och beredes genom denna försäkring stora fördelar för arbetarne, då bör ej ansvaret läggas ensamt på arbetsgifvarne, utan fördelas mellan dem, arbetarne och staten. Är det en angelägenhet, som rör hela riket, då bör ock staten bidraga. Är det en angelägenhet, som eger betydelse för arbetsgifvarne, så böra ock de bidraga. Och är det en angelägenhet, som i första hand gäller arbetarne — de skola ju ha ersättningsbeloppen —, då böra de ej alldeles undslippa, helst det ej är ovanligt, att arbetare kunna hafva mindre svårt än arbetsgifvare att betala sådana premier.

Nu har herr statsrådet och chefen för civildepartementet, som enligt min uppfattning i dag handhaft denna fråga mycket väl, i det värdefulla uttalande han gjort ådagalagt, att regeringen, såsom hvar och en äfven kan förstå, grundligt tagit denna fråga i öfvervägande. Herr statsrådet hade emellertid också fäst sig vid vissa yttranden af personer här i kammaren år 1890 och deribland äfven ett af min ringa person. Det var ett uttalande af mig, att jag ansåge, att det skulle vara ansvarspligt i stället för försäkringspligt. Jag ber i anledning häraf få säga, att det efter min uppfattning icke i det stora hela gör någonting hvilketdera det är, ty stadgas ansvarspligt, så är det klart, att den som sådan pligt åligger måste taga försäkring för att skydda sig sjelf. Det blir för honom alldeles nödvändigt. Härutinnan tror jag att staten

kan träda emellan, på sätt utskottet också förordat genom sitt förslag om en riksförsäkringsanstalt, hvilket af herr statsrådet jemväl accepterats. Får man sålunda en riksförsäkringsanstalt, som skötes af staten under dess garanti, så skall den helt visst komma att anlitas, och på det sättet är man i hufvudsak från frågan om ansvarspligt eller försäkringspligt.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Då herr statsrådet nu hade fäst afseende vid hvad jag uttalat, så är jag ledsen öfver att herr statsrådet icke också uppmärksammat hvad jag i öfrigt yttrade i mitt åsyftade anförande, nemligen att jag ansåge, att alla kroppsarbetare, sålunda äfven jordbruksarbetarne, borde blifva inbegripna i de föreslagna anordningarna. Och vid den ifrågavarande riksdagen var det flera med mig, som uttalade samma tanke. Mina herrar, jordbruket har mycket svårt redan nu att få de arbetskrafter det behöfver. Och skulle det nu blifva så, att alla andra arbetare blefve skyddade för följderna af olycksfall, men jordbruksarbetarne icke, så är det min tro, att vi skulle få ännu svårare att skaffa folk till jordbruket. Utskottet har visserligen lemnat rätt för oss jordbrukare att få vårt folk försäkradt i riksförsäkringsanstalten, och det är nog mycket bra, men, mina herrar, dels skola många jordbrukare icke taga sådan försäkring, då de sjelfva få bära hela kostnaden, dels kunna många jordbrukare ej göra det. — Det var vidare en annan omständighet, jag år 1890 påpekade, i det att jag mycket bestämdt uppstälde den fordran, att arbetsgifvaren icke borde ensam betala kostnaden, utan att äfven arbetaren borde bidra dertill.

Af dessa båda efter min uppfattning mycket viktiga omständigheter har Kongl. Maj:ts regering i det föreliggande förslaget icke beaktat någondera. Regeringen har öfverflyttat hela ansvaret och hela tungan på arbetsgifvaren. Det synes emellertid egenomligt, att arbetsgifvaren, därför att en olycka inträffar under arbetet, en olycka som han kanske icke råår för, då han vidtagit alla de säkerhetsåtgärder, som varit möjliga och af inspektören föreskrifna, det oaktadt, ehuru sålunda intet fel ligger på honom, skall bära alla följderna af olyckan. Enligt 1898 års förslag skulle arbetsgifvaren deremot icke betala något, utan kostnaden skulle delas emellan staten och arbetaren. Det är dock svårt att förstå anledningen till dessa båda så olika förslag.

Nu skulle jag för min del helst önska att få fram ett förslag, som innebure en förening af dessa saker, nemligen 1898 års förslag om pensions- och invaliditetsförsäkring och det nu föreliggande förslaget. Jag kan icke inse, hvad det egentligen är för skilnad mellan invaliditetsförsäkring och olycksfallsförsäkring. I båda fallen afses ju invalider. Jag anser nu, att det vore skäl att kombinera dessa saker och taga dem i ett sammanhang samt lösa hela frågan på en gång. Det har sagts, att det är så svårt att ena sig, men så vidt jag vet, var det år 1898 stor majoritet i denna kammar och en mycket stor minoritet i Första Kammaren, större än

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. eljest vid behandlingen af denna fråga. Det är nog ej omöjligt att få saken igenom, om man blott ställer det förståndigt och rätt. Jag skulle sålunda önska, att man toge dessa saker i sammanhang och dervid stadgade betalningsskyldighet för såväl staten som arbetsgifvaren och arbetaren. Jag ber att få säga, mina herrar, att, om vi gå den andra vägen, det enligt min tro skulle blifva så svårt för arbetsgifvarne, i synnerhet de små, att det för dem blefve omöjligt att existera. Vi skulle komma att döda all småindustri och framtinga endast storindustri, men jag undrar, om det verkligen vore klokt att drifva lagstiftningen i den riktningen.

(Forts.)

Nu är det ju omöjligt att få antaget ett sådant förslag som det, jag förordat, då det går utöfver de framställningar, som föreliggga. Men deremot skall jag tillåta mig föreslå ett uttalande, som jag tror innehålla en grund att bygga på. Innan jag emellertid kommer fram med detta förslag, skall jag bedja att få säga, att vi måste erkänna, huru svårt det är att skilja mellan sådana arbetare, som tillhöra jordbruket, och sådana, som ej göra det, mellan sådana arbeten, som utföras af jordbruksarbetare, och sådana, som utföras af andra arbetare. Jag tänker till exempel på sådana arbetare, som utföra väganläggningar, taktäckare o. s. v. Skulle det vara rätt, att om en taktäckare, som utförde ett arbete åt en jordbrukare, fölle ned och förderfvade sig, han ej skulle få någon ersättning, men att en taktäckare, som vore anställd hos en byggmästare eller annan sådan yrkesman, deremot skulle komma i åtnjutande af de fördelar, som den nya lagstiftningen skulle medföra! Äfven af detta skäl, att det är svårt att skilja emellan de olika kategorierna, har jag trott det vara riktigast att inrymma alla kroppsarbetare, de må höra hit eller dit.

Men deraf blir äfven nödvändigt att uppställa en viss tidrymd, under hvilken en arbetare skall hafva varit anställd hos en arbetsgifvare, för att denne skall vara skyldig bidraga till ersättning för olycksfall, som drabbar arbetaren. Eljest kunde inträffa det allra mest orimliga. Om jag till exempel skulle upptaga en qvarnaxel och dervid engagerat trettio å fyrtio man för en dag samt det då under arbetet, hvilket alltid är mycket farligt, inträffade en olycka, som drabbade kanske åtta eller tio man, så skulle jag vara skyldig ersätta dessa karlar med det belopp, som här är föreslaget. Men derpå kunde jag vara en ruinerad man! Det kan ej vara rätt att ställa så till, utan det måste blifva så, att de arbetare, som icke antaga någon egentligen varaktig anställning hos andra, få sjelfva sörja för sin försäkring. Det är många arbetare, som äro så att säga sina egna och som taga sitt arbete här och der, hvar de vilja. De må då försäkra sig sjelfva, dervid jag dock tycker, att staten skall hjälpa dem.

Min åsigt är sålunda, att alla kroppsarbetare skola inrymmas i lagstiftningen i fråga och att kostnaden skall fördelas emellan staten, arbetsgifvaren och arbetaren. Jag skall nu ej längre upptaga

tiden, utan endast såsom uttryck för min mening framställa ett förslag. Jag vill nemligen icke ett naket afslag, utan jag vill, att något verkligen skall göras. Jag ber således att få yrka, att Riksdagen, som ej kunnat bifalla det förslag till olycksfallsförsäkring, som af Kongl. Maj:t till innevarande års Riksdag öfverlemnats, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t efter förnyad ytterligare utredning ville för Riksdagen framlägga nytt förslag i ämnet, grundadt hufvudsakligen på de i detta förslag upptagna principer, men att dels alla koppsarbetare blifva i försäkringen inbegripna, dels ock kostnaderna för olycksfallsersättningarna skola betäckas genom afgifter, hvilka erläggas såväl af arbetsgifvarne och arbetarne som ock af staten.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Herr talman, jag skall tillåta mig yrka bifall till detta förslag.

Herr Lundgren: Herr talman, mina herrar! Efter det understöd, som min mening fått af den föregående ärade talaren, skall jag ej behöfva vara vidlyftig, då jag eljest ämnat bemöta det yttrande, som den siste talaren under förmiddagsplenium hade beträffande de åsigtter jag uttalat i frågan.

Han tyckte sig finna en obillighet deri att arbetaren skulle, såsom jag förordat, betala någon andel af försäkringspremien. Derom kan man emellertid icke behöfva mycket tala, ty det fordras ej någon högre grad af räknekonst för att från det praktiska lifvets synpunkt räkna ut, att en arbetsgifvare icke kan betala huru hög arbetslön som helst. Det finnes en gräns för hans förmåga, och om försäkringspremien skulle öfverskrida denna gräns, måste han sålunda af arbetaren betinga sig en motsvarande nedsättning i arbetslönen. Och det blefve följaktligen arbetaren sjelf, som finge betala premien. Denna eventualitet skulle arbetaren undgå genom det förslag, som jag förordat. Det är nemligen så, att staten naturligtvis ej skulle af arbetaren återfordra den tredjedel af premien, som jag tänkt mig skola utgå af statsmedel. Arbetsgifvaren har också lättare att komma ut med $\frac{1}{3}$ af premien än med hela densamma. Och för arbetarne vore naturligtvis erläggandet af $\frac{1}{3}$ icke så betungande.

Här har, så vidt jag kunnat finna, under den föregående diskussionen i denna fråga icke förekommit något yttrande angående en omständighet, som jag anser vara af ganska stor vikt. Man har nemligen inom utskottet utgått från den tanken, att det skulle kunna vara möjligt för arbetarne att genom tilläggsförsäkring bereda sig högre lifränta, än den, som i Kongl. Maj:ts förslag blifvit bestämd. Man hade nemligen tänkt sig, att riksförsäkringsanstalten skulle kunna gå med på att bevilja försäkring intill dubbla beloppet och således medgifva försäkring till 600 kronor i det fall, att 300 kronor funnos bestämda i Kongl. Maj:ts förslag. Detta bör också vara ett bevis, att utskottets såväl ordinarie ledamöter som suppleanter verkligen varit välvilligt stämda mot arbetarne och ville

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. göra någonting för dem. Det bör väl dock icke förvåna någon af denna kammares ledamöter, om man med en viss betänksamhet måste möta ett förslag, som utmynnar i det resultat, att sammanlagda beloppet af de försäkringspremier, som skulle ifrågakomma, måste beräknas komma att för många arbetsgifvare uppgå till

(Forts.)

minst hälften af hans bevillning till staten, och häraf finner man således, att det icke är några obetydliga utgifter, som frågan gäller.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, jag vill endast be att, då den näst föregående talaren så nära som möjligt anslutit sig till samma tankegång, som varit bestämmande för mitt föregående anförande, få instämma i det yrkande, som framstälts af herr Ivar Månsson.

Friherre von Otter: Herr vice talman, mina herrar! Den nya ställning, hvaruti denna fråga, sedan diskussionen här på förmiddagen afslutats, kommit genom Första Kammarens beslut, måste ju leda därtill, att denna kammare, om hvilken jag är öfvertygad, att den verkligen *vill*, att saken det oaktadt skall förr eller senare bringas till en lycklig utgång, får lof att noga öfverväga, hvilka mått och steg som nu kunna vara att vidtaga för detta ändamål. I detta hänseende föreligga nu trenne förslag. Det första af dessa är utskottets förslag, hvilket vi på förmiddagen hafva stridit för, då vi yrkat bifall till första stycket af § 1 i detta förslag, under förutsättning tillika, att vi, om denna första punkt antages, i öfrigt skola vidtaga nödiga ändringar och söka göra lagen så god som möjligt. Det andra är det af herr Ivar Månsson i afton framställda förslaget, hvilket går ut derpå, att kammaren skulle besluta, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med begäran, att Kongl. Maj:t ville inkomma med ett nytt förslag, byggt på ansvarspligtens grund och derpå, att detta ansvar skulle fördelas på staten, arbetsgifvarne och arbetstagarne. Och slutligen fins det ett tredje förslag, nemligen det af herr Staaff på förmiddagen omnämnda, hvartill han nu i afton yrkat bifall och som vi återfinna på sista sidan af hans reservation. Jag skall nu be att få först sysselsätta mig med det af herr Ivar Månsson i afton väckta förslaget.

Beklagligtvis har jag tappat det blad, hvarpå jag fört mina anteckningar i frågan, så det kan ju hända, att jag glömmet en del saker. Men hvad jag i hufvudsak velat fästa uppmärksamheten på gent emot herr Månssons förslag är det, att ett förslag, der staten, arbetsgifvarne och arbetstagarne gemensamt skola dela ansvaret, näppeligen kan anses hvila på ansvarspligtens grund: ett sådant förslag får väl anses hvila på försäkringspligtens grund, ty det kan väl icke genomföras på annat sätt, än att alla tre parterna gemensamt deltaga i kostnaderna för sjelfva försäkringen. Men jag vill för honom påpeka, att det lagförslag, som vi nu hafva framför oss här i dag, detta förslag delar kostnaderna för inträffadt

olycksfall just emellan staten, arbetsgifvaren och arbetaren». Arbetaren får betala sin andel genom de 60 dagarne, den s. k. karenstiden. Och veta herrare, hvad detta egentligen innebär? Om vi gå till den Gullbergiska statistiken, så skola vi finna, att utaf 100 olycksfall äro 95, säger 95 — herr Ivar Månsson hör mig icke — det är 95, som falla inom karenstiden. Följaktligen har arbetaren, då han skall vara skyldig att underhålla sig sjelf, derest han ådrager sig skada, som räcker under dessa 60 dagar, derigenom betalt sin andel i kostnaden.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Sedermera komma vi till arbetsgifvaren. Härvid yttrade sig herr Ivar Månsson på ungefär följande sätt: »det är ju hårdt, att jag såsom arbetsgifvare skall vara skyldig att underkasta mig allt det der och kanske få i ersättning betala en 1,200 kronor, för att en min arbetare ådragit sig någon skada under arbetet.» Ja, det kan ju hända, att han får det, men endast, om han icke gör hvad han borde göra, nemligen försäkra denne arbetare. Gör han åter detta, försäkrar han sin arbetare, så kostar det honom — jag betraktar honom såsom jordbrukare — kanske 5 kronor om året, det kostar honom 2½ öre om dagen i ökad dagspenningutgift, för att blifva befriad från denna möjlighet att få betala 1,200 kronor. Så förhåller det sig med denna sak. Man kan ju drifva saken in absurdum, men om man vill ställa det klokt för sig — och det vill väl hvar och en af oss göra — så kan han komma ifrån hela denna stora risk genom att erlægga blott 5 kronor om året.

Slutligen skola vi taga i betraktande statens skyldighet. Utskottet har föreslagit, att staten skulle betala kostnaden för förvaltningen af den ifrågasatta riksförsäkringsanstalten, och i dessa kostnader ingår äfven en del utgifter i bygderna för agenter eller hvad det nu må bli, det ena med det andra; men den saken medför ingen kostnad för arbetsgifvaren, om icke möjligen i ett eller annat enstaka fall kostnaden för ett läkarebetyg.

Sälunda anser jag, att just den försäkringspligt, som herr Ivar Månsson vill ernå genom sitt förslag, detta önskemål vinner han bäst genom att skänka sin röst till det nu föreliggande förslaget, naturligtvis, såsom jag förut nämnt, med de förbättringar, som här i afton kunna åstadkommas.

Jag öfvergår derefter till min kamrat i utskottet, herr Staaffs förslag. Enligt min uppfattning har detta förslag det emot sig, att då vi nu i dag temligen allmänt — efter hvad det förefaller mig — hafva varit öfverens, att ansvarspligten skulle, åtminstone såsom en början, vara den bästa att fasthålla, och då vi sett, hurusom Kongl. Maj:t tvenne gånger framlagt ett på försäkringspligten grundadt förslag, det icke är så lämpligt att återigen komma och begära att få ett nytt förslag, som är bygd på försäkringspligten. Jag behöfver nu icke säga till herr Staaff, men måhända till en och annan af herrarne, som kanske icke så noga öfvertänkt saken och kanske icke heller följt med alla de på förmiddagen framkomna

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. yttrandena, att det är mycket lätt att öfvergå från ansvarspligt till försäkringspligt, men det går icke på långt när lika lätt för sig att komma från försäkringspligt till ansvarspligt. Jag tror sålunda, att hans förslag icke är så lyckligt funnet, ty då skulle vi säkerligen få fortsätta ännu många år, innan vi kunde få frågan framåt i hela dess vidd.

(Forts.)

Hvad nu slutligen beträffar hvad vi hafva att åtgöra i saken, så anser jag, att det är endast Kongl. Maj:ts förslag, som kan komma i fråga att antagas, och det förefaller mig, som om kammaren handlade särdeles klokt, om kammaren gjorde allt hvad den kunde göra för att efter bästa öfvertygelse åstadkomma, att detta förslag blefve så godt som möjligt. Om kammaren någorlunda enhälligt förenar sig om ett sådant förslag, så är det alldeles uppenbart — särskildt när man tager hänsyn till att inom Första Kammaren mycket stora sympatier finnas för genomförande af ansvarspligten — att Kongl. Maj:t derigenom hade i det förslag, som Andra Kammaren sålunda godkänt, den allra bästa ledning för att kanske redan nästa år lägga fram ett nytt förslag, då ytterligare granskadt af högsta domstolen och tillika försedt dels med den nya lag, som nu fattas, nemligen rörande graderingen af skadorna, dels med utredning angående kostnaderna för den nya försäkringsanstalten. Om genom detta tillvägagående förslaget kan till nästa Riksdag framkomma i fulländadt skick, då har verkligen denna kammare tagit ett steg, som enligt mitt förmenande skulle göra kammaren synnerligen förtjent af hela svenska folkets tacksamhet, ty kammaren har då visat, att den vill, att denna sak icke skall dö.

Herrar *Eriksson* i Ahlberga, *Styrlander* och *Bergström* i Skidsta instämde häruti.

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att med några ord bemöta hvad den ärade representanten för Onsjö härad här yttrat, men jag är i väsentlig mån förekommen af min företrädare på denna plats. Jag vill derfor blott för den ärade representanten framhålla, att det är ju fullkomligt orimligt att säga, att ersättningsskyldigheten skulle fördelas på 3 händer och likväl påstå, att man fotar detta system på ansvarspligtens grund; då har man ju med ena foten halkat in på försäkringspligtens område.

För öfrigt ber jag att särskildt till denne representant få framställa den frågan, om han verkligen tror, att det är riktigt att fortfarande göra så stora grepp i statens pung. Vi afsätta ju årligen stora belopp till den så kallade arbetareförsäkringsfonden. Vi hafva ju ännu ingalunda löst dessa svåra frågor rörande ålderdoms- och invaliditetspensioneringen. Jag tror därför, att det vore klokt att spara litet på statens ingripande, till dess att vi komma till dessa frågor, och söka att vid deras behandling vara så mycket

som möjligt fria från ekonomiska svårigheter, ty annars skulle ju kunna hända, att vi, när andra konjunkturen inträffa, få se, att vi hafva stält allt för stora anspråk på statens kassa.

Sedermera måste jag säga, att jag verkligen icke kan förstå det resonnement, som ligger till grund för min värderade väns, herr Staaff, yrkande. Jag har redan på förmiddagen framhållit, att jag trott det vara af yttersta vigt, att denna kammare sökte grundligt behandla detta förslag för att derigenom lemna regeringen någon ledning vid dess fortsatta arbete. Jag har dessutom sagt, att jag trodde, att äfven om Första Kammaren, hvilket nu skett, förkastade förslaget, skulle man dock genom att här med någorlunda stark majoritet antaga det af utskottet framlagda förslaget hafva beredt regeringen en fast mark, från hvilken den kunde underkasta Första Kammaren en moralisk pression, som den gifvetvis icke kunde i längden motstå. Jag tror detta vara det rigtiga, ty det synes mig vara gifvet, att om vi här skulle följa herr Staaff och nu kasta om princip eller gå med på rent afslag, då skulle det icke förvåna mig, om chefen för civildepartementet sade: »nu är min uppfinningsförmåga slut, nu har jag under 15 års tid sökt följa nyckerna inom svenska Riksdagen, och då får svenska Riksdagen uppfinna och framlägga hvad den vill.»

Jag tillåter mig verkligen säga, att jag besvär Andra Kam-maren att icke följa dessa locktoner åtminstone nu. Vill man sedermera, sedan man gått igenom alla paragraferna provisoriskt och antagit dem med den lydelse man ansett klokast, vill man då, när vi komma till den så kallade klämman, såsom ett uttryck för att man icke fått hvad man velat, acceptera herr Staaffs förslag, så har jag ingenting att deremot säga. Men, mina herrar, för närvarande vore det utan tvifvel ytterst oklokt att handla på det viset. Jag tror, att det åligger oss en bestämd pligt att gå fram på den väg vi angifvit för oss. Men vilja vi gå den vägen och söka genom diskussion och förhandling oss emellan finna det bästa möjliga förslag och sedan säga till regeringen: detta vilja vi hålla på, kom med och hjälp oss, så skola vi utan tvifvel drifva saken fram.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Biesèrt: Jag är helt och hållet förekommen af herr friherre von Otter; allt hvad han sade tänkte också jag att säga. Jag vill nu endast uttrycka min glädje öfver att en representant sådan som han uttryckt mina tankar på ett sätt som jag icke kunnat göra.

Derför skall jag för egen del inskränka mig till att afge en protest mot herr Ivar Månssons yttrande, då han sade att det vore orättvist, att hela tungan af försäkringen skulle komma att hvila på arbetsgifvarne. Jag är sjelf arbetsgifvare, och såsom sådan skall jag be att få säga, att det icke är fallet, att hela tungan komme att hvila på arbetsgifvarne, utan endast en del af densamma.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Jag kan icke tänka mig den eventualiteten, att någon af mina arbetare skulle vilja gå och göra sig till invalid för lifvet endast för att komma i åtnjutande af 300 eller låt vara 360 kronor i ersättning pr år. Dessutom ha vi att ta i betraktande de 60 dagarnes karenstid, under hvilken arbetarne sjelfva få bekosta sitt underhåll, samt derjemte den låga ersättningen. Ingen af kammarens ledamöter kan väl tro, att en arbetare med familj åtminstone skall kunna lefva på 300 eller 360 kronor om året, sedan han blifvit invalid. Han kan icke göra det, äfven när han är frisk och stark, långt mindre då han blifvit invalid och är i behof af skötsel och för den skull kanske måste hafva en tjenare eller tjenarinna, som sköter sig. Jag skall be att särskildt få understryka de ord, herr friherre von Otter rigtade mot herr Ivar Månsson i Trää, och vill för öfrigt instämma med grefve Hamilton i hans yrkande vid debattens början i morse.

Herr Spånberg: Då jag varit ledamot af det särskilda utskott, som behandlat denna fråga, hade det varit min mening, då jag icke reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, att, i hvad på mig ankommer, söka att försvara utskottets förslag mot de anmärkningar som här gjorts.

I det läge, hvori frågan nu kommit genom Första Kammarens afslag, skall jag emellertid icke bry mig om ett dylikt försök, ty det tjenar ingenting till.

Jag vill blott säga, att jag i början gjorde åtskilliga yrkanden inom utskottet, hvilka enligt min mening inneburo verkliga förbättringar; ett bland dessa var utbytande af ersättningsskyldighet mot försäkringspligt, men, då dessa icke vunno bifall, så, ehuru jag är vän af försäkringsplikten, böjde jag mig dock för majoriteten och anslöt mig till utskottets förslag om ersättningsskyldighet.

Nu finner jag mig mycket tilltalad af det förslag, som herr Ivar Månsson gjort, nemligen om en samarbetning, om jag fattade honom rätt, af 1898 års förslag, som i motion af herr Hjelmérus innevarande år framlagts för Riksdagen, och Kongl. Maj:ts proposition vid denna riksdag. Och mitt första yrkande inom utskottet var, att man på denna basis borde kunna göra något helt genom att få fram pensions- och invaliditetsförsäkringen i ett sammanhang. Men detta yrkande mötte motstånd inom utskottet och därför lemnade jag det. Men, mina herrar, om ett förslag skall framkomma från regeringen, är jag öfvertygad om att det skulle vara det allra bästa, om det innehölle en samarbetning af nu föreliggande olycksfallsförsäkringsförslag och 1898 års förslag. Då skulle vi kunna få frågorna lösta i ett sammanhang och enas om att staten, arbetsgifvarne och arbetstagarne skulle deltaga i de utgifter, som erfordras för lösningen af denna fråga. Jag tror, att det blir det resultat, hvartill vi slutligen måste komma.

Naturligtvis kan jag icke framlägga något förslag i det hän-

seendet och vill icke heller göra något yrkande, utan ber blott att få till protokollet antecknad, att jag som varm vän af försäkringsväsendet hoppas, att regeringen icke skall tappa modet, därför att den i denna fråga oupphörligt rönt motgångar inom Riksdagen, utan framkomma med ett förslag i den af mig antydda riktningen. Det är ett sorgligt faktum, att vi äro nästan den sista bland civiliserade nationer, som icke kunnat ena oss om något förslag i detta syfte.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Jag ber därför, att regeringen måtte framkomma med ett förslag till lösning af dessa frågor i ett sammanhang. Och jag hoppas och tror, att Riksdagen icke, genom att dess ledamöter fasthålla hvar och en vid sina skilda åsikter och icke kunna underordna dem under det gemensamma stora målet, skall oupphörligen slå i hjel denna viktiga sak.

Jag har intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets förslag.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Man har sagt, och detta med rätta, att föreliggande fråga har, förutom en social, äfven en politisk betydelse af allra viktigaste art, och derom är jag och ense.

Det lär kanske inom den snaraste framtiden komma att ifrågasättas nya och stora personliga bördor för vårt försvar, bördor, som i vidsträcktaste grad komma att träffa de små, just de klasser, hvarom nu är fråga, och det torde därför kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore tid att komma ifrån ord till handling och att infria de fagra löften och högtidliga försäkringar, hvarpå denna fråga är så rik, icke minst från det håll, hvarifrån motståndet mot förslaget nu framkommit, nemligen från skånebanken och herr Ivar Månsson, som under mask af att vilja utsträcka sitt intresse i denna sak i sjelfva verket motverkar densamma.

Mig synes, som om det särskilda utskottet hade valt en mycket lycklig medelväg, då det fastslagit försäkringspligt såsom princip, men med valfrihet och med rätt att få ingå uti en riksförsäkringsanstalt.

De stora arbetsgifvarne med sina större risker, men tillika med sin större ekonomiska bärkraft, torde, såsom herr Göthberg mycket riktigt i förmiddags anmärkte, helst vilja bli sina egna försäkringsgifvare, under det de mindre arbetsgifvarne med sin lilla ekonomiska bärkraft helst vilja välja den mindre och billigare risken, nemligen försäkring i riksförsäkringsanstalten. Och jag är alldeles öfvertygad om, att den allra viktigaste förutsättningen för ett bifall till detta lagförslag är just tanken på en riksförsäkringsanstalt. Ty huru stor trygghet de bereda, och huru säkra vara enskilda försäkringsbolag än äro, så måste det vara naturligt, att staten i en riksförsäkringsanstalt alltid kan erbjuda större

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. säkerhet och större prisbillighet än de enskilda försäkringsanstalterna.

De farhågor, herr Ivar Månsson uttalade för den stora kostnad, som skulle drabba de mindre arbetsgifvarne i förhållande till deras arbetare, torde nog hafva kunnat försvinna i betydlig grad, om han lyssnat till herr civilministerns anförande i dag på förmiddagen, deri han med exempel från England upplyste, att försäkringspremien i en försäkringsanstalt der för ett belopp af 1,800 kronor utgjorde mellan 3 och 4 kronor. Under sådana förhållanden, mina herrar, torde med en risk på 300 kronor om året försäkringsafgiften icke blifva af nämnvärd storlek.

Det har anmärkts såsom en väsentlig brist i detta förslag, att icke arbetstagaren deltagar i afgiften för försäkringen. Ja, om också arbetstagaren skulle deltaga, blefve det endast på papperet, ty i sjelfva verket skulle arbetsgifvaren i vanliga fall få betala premierna i form af förhöjda arbetslöner.

Jag ansluter mig således till utskottets förslag med de ändringar, grefve Hamilton förordat. Men jag kan dock icke underlåta att beklaga, att två klasser ur denna försäkringskategori utelemnats, nemligen jordbruksarbetarne och skogsarbetarne. Hvad de förra beträffar, så torde ett allt för ensidigt skyddande och omhuldande af industriarbetarne hafva den skadliga och farliga påföljden, att våra jordbrukare, som redan förut lida under brist på arbetare, blifva ännu mer strandsatta, derigenom att dessa ännu mera drifvas öfver till industriarbetarnes klass.

Hvad slutligen våra skogsarbetare beträffar, så har ju herr Daniel Persson framhållit deras stora vikt och betydelse och den stora fara, för hvilken de äro utsatta, så att detta torde jag icke behöfva vidare framhålla. Jag vill endast erinra derom, att skogsarbetarne under sitt mödosamma, besvärliga och farliga lif äro utsatta kanske i betydligt högre grad än andra arbetare för stora faror, under det att deras arbetsgifvare, nemligen sågverksegarne, kanske tillhöra den lyckligaste kategorien af arbetsgifvare och äro i högsta möjliga grad i stånd att försörja sina arbetare, och det är just därför, som det syntes mig så mycket mera olämpligt att utesluta dem.

Hvad som förmår mig att rösta för utskottets förslag med de af mig redan angifna modifikationerna, det är insigten om att beträffande denna fråga, som är så stor och så ny, ett förslag, som uppfyller alla berättigade anspråk på fullständighet, aldrig kan framkomma, och jag gör det under förhoppning om att de brister, som jag nu framhållit, måtte sedermera blifva afhjelpade.

Herr Göthberg: Herr talman, mina herrar! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag begärde ordet med anledning af herr Ivar Månssons yrkande. Det glädde mig synnerligen att höra, att herr Ivar Månsson ändå vill vara med om *någoting*, och det styrkte mig i

den meningen, att han också skall kunna hjälpa oss, som önska att få igenom vårt förslag.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af hans förslag derom, att man skulle fördela kostnaden eller ansvarighetspligten, om jag så får säga, mellan arbetarne, arbetsgifvarne och staten. Jag skulle önska, att herr Ivar Månsson skulle vilja höra på mig, då jag nu skall gifva till känna de konsekvenser, hvartill hans förslag skulle leda. Jag vill återföra i herrarnes minne hvad jag i förmiddags yttrade, då jag redogjorde för dessa frågors föregående behandling inom Riksdagen. Då regeringen år 1898 framlade pensioneringsförslaget, anförde regeringen såsom skäl, hvarför den uteslöt arbetsgifvarne från deltagande i utgifterna för denna försäkring, att regeringen ämnade komma med just detta förslag, och då skulle hela bördan läggas på arbetsgifvarne. Hvilken blir nu konsekvensen af att antaga herr Ivar Månssons förslag? Jo, naturligen den, att, när i en framtid — och jag vill hoppas, att den icke är långt aflägsen — regeringen afgifver ytterligare förslag till pensionering af arbetare, regeringen dervid måste föreslå just lika fördelning, så att kostnaden för pensioneringen blifver lika fördelad mellan arbetarne, arbetsgifvarne och staten. Tror herr Ivar Månsson, att herrar arbetsgifvare komma att känna sig mycket tacksamma för den vändning, frågan genom detta förslag tagit? Jag tror det icke; jag tror deremot, att derigenom komma arbetsgifvarne att få bidraga kanske med mera än dubbelt, än om det nu föreliggande förslaget antages. Dessutom vill jag erinra derom, att, om herr Ivar Månssons förslag antages, det är helt naturligt, att regeringen icke kan framlägga ett dylikt förslag med så lång karenstid, som detta förslag innehåller, utan då måste karenstiden minskas betydligt eller kanske helt och hållet borttagas. Följden häraf blefve, att uti 90 procent olycksfall, som *nu* icke drabba arbetsgifvaren, finge han då deltaga, och jag undrar just, huru mycket billigare det skulle blifva för honom.

På grund af det nu anförda vidhåller jag, herr talman, hvad jag på förmiddagen yttrade och ansluter mig således till det af herr greve Hamilton framställda förslaget, som i hufvudsakliga delar sammanfaller med den af mig till utskottets betänkande förgade reservationen.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! Ehuru jag är på det lifligaste öfvertygad om, att den obligatoriska försäkringen icke endast har ett alldeles afgjort och stort företräde framför den direkta ersättningen, utan derjemte att denna fråga aldrig kan tillfredsställande lösas på någon annan väg än genom den obligatoriska försäkringen, skulle jag likväl deraf icke nu hindras från att vara med om ett försök att införa den direkta ersättningsskyldigheten, om nemligen det förslag, som nu föreligger, icke hade en-

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

ligt min tanke sådana stora brister, att det skulle vara en olycka, om detsamma blefve antaget.

Jag hörde på förmiddagen en ledamot af denna kammare försvara sjelfva principen för det föreliggande förslaget, den direkta ersättningen i motsats mot obligatorisk försäkring, och för så vidt jag får tyda hans ord efter den lydelse, de hade, och jag således icke har missförstått dem, så har han mot den obligatoriska försäkringen gjort den invändning, att den skulle vara motbjudande derför, att de försäkringsskyldige arbetsgifvarne derigenom blefve underkastade lika stora kostnader, oberoende af industriernas art och olika farlighetsgrad. Så vidt jag vet, har aldrig någon ifrågasatt en obligatorisk försäkring på sådana grunder. Uti det första uti detta afseende utarbetade förslaget, nemligen det år 1888 af arbetareförsäkringskomitén afgifna, stadgades, att industrierna skulle indelas i farlighetsklasser och att försäkringspremierna skulle afpassas efter dessa klasser. Dermed förfaller ju helt och hållet denna anmärkning mot den obligatoriska försäkringens princip.

Det förefaller mig också underligt, att, då man framhåller, att det nu förevarande förslaget, så ytterst otillfredsställande det än är med hänsyn till de försäkrades rättmätiga intressen, dock skulle komma att blifva i många fall i hög grad betungande för en mängd arbetsgifvare, hvilket också är min öfvertygelse, man icke deraf föranledes att en gång för alla definitivt ställa sig på den obligatoriska försäkringens grundval, då ju af den senare ovilkorligen följer, att tungan för arbetsgifvarne, i synnerhet de arbetsgifvare, vid hvilka man nu särskildt fäster afseende, nemligen den stora mängden af små arbetsgifvare, blir så väsentligt reducerad i förhållande till den, som skulle inträda genom den direkta ersättningsskyldigheten, på samma gång man utan dessas svåra betungande kommer till en helt annan ersättning, än som gerna någonsin kan ifrågasättas i en lag, baserad på den direkta ansvarighetsskyldigheten.

När jag mottog särskilda utskottets betänkande och fann, att detsamma var icke mindre än 17 sidor större än Kongl. Maj:ts, af statsrådets och högsta domstolens yttranden åtföljda förslag, förestälde jag mig visserligen icke — jag känner alltför väl till svenska riksdagshandlingar för att hysa en sådan tro — att särskilda utskottet skulle hafva åstadkommit en genomgripande granskning och utredning af hela den föreliggande frågan, att särskilda utskottet skulle hafva belyst densamma från nya synpunkter och lemnat ett i allo sjelfständigt arbete, deraf man hade mycket nytt att lära, men visserligen trodde jag, att, då utskottet hade offrat 132 sidor på detta ämne, utskottet skulle hafva lemnat någon belysning af de punkter i Kongl. Maj:ts förslag, som äro företrädesvis egnade att väcka de största betänkligheter, och att utskottet, i den mån det godkänt Kongl. Maj:ts förslag, skulle hafva lemnat

en sådan utredning i ämnet, att de stora bristerna i Kongl. Maj:ts förslag skulle komma att framträda i en åtminstone något förmildrad dager. Men denna förhoppning har alldeles gäckats. Särskilda utskottet har icke haft utrymme på 132 sidor till något sådant arbete. Det förhåller sig nemligen så, att när jag gör en afräkning af det utrymme, som upptages af reservationer, aftryck och referat, så återstår såsom utskottets sjelfständiga fabrikat en sjettedel af det hela mot fem sjettedelar, upptagna af, såsom jag nyss nämnde, reservationer, aftryck och referat. Det förefaller mig i sanning, att för framforslandet af denna sjettedel en proportion af fem sjettedelar död vigt är betänkelig.

Jag har således icke funnit de upplysningar till rättfärdigande och förklarande af de svåra bristerna i Kongl Maj:ts förslag, som jag väntat att utskottet skulle presterat, och jag har därför icke heller kunnat komma ifrån det ogynsamma intryck, som jag från början fick, då jag genomläste Kongl. Maj:ts förslag.

Jag skall nu i några få ord sammanfatta mina anmärkningar mot det föreliggande förslaget, sådant det nemligen nu förefinnes i utskottets utlåtande.

Min första anmärkning är, att utskottet frångått en princip, om hvilken jag aldrig hade föreställt mig att det skulle kunna yppa sig två olika meningar, nemligen att ersättningspligten skall börja i och med arbetarens inträde i arbetet. Detta förslag af utskottet i sista stycket af första paragrafen är en sådan idé, att jag skulle högeligen önska, att den blefve exporterad, för att aldrig mera visa sig här i landet.

För det andra gör jag erinran mot den alldeles orimliga väntetiden af 60 dagar. Jag vet väl, att den var föreslagen i det af Kongl. Maj:t för ett tiotal år sedan framlagda olycksfallsförsäkringsförslaget. Men jag tillät mig då att erinra, att, när man såsom stöd för förslaget 1890 anförde, att i Tyskland väntetiden var ännu längre, detta förklarades deraf, att i Tyskland införts obligatorisk sjukförsäkring, och att denna äfven i sin sämsta form, den subsidiära formen af kommunal sjukförsäkring, lemnade från och med tredje dagen efter olycksfallet sjukhjälp under tretton veckor. Jag erinrade då också, att i det österrikiska olycksfallsförsäkringsförslaget väntetiden var fyra veckor, och att, när 1888 års sjukkasselag i Österrike utfärdades, genom hvilken arbetsgifvarne ålades att bidra till sjukförsäkringens gäldande, man dock icke fann sig föranlåten att utsträcka väntetiden vid olycksfall utöfver förut stadgade fyra veckor. Här veta vi, att sjukförsäkringen befinner sig i sin så att säga ytterst svaga början, och då tilltror man sig likvisst att kunna lägga ersättningen för olycksfall för två månaders tid uteslutande på arbetarne och deras sjukkassor, der sådana finnas! Det är en så betänkelig anmärkning mot förslaget, att redan den är tillräcklig att fälla domen deröfver.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.

(Forts.)

Derjemte vill jag erinra, och det är den svåraste anmärkningen mot hela förslaget, att man har i 4 § stadgat fixa och ytterst små, rent af ömkliga ersättningsbelopp. Dermed har man således, för att betrakta saken ur principiell synpunkt, förvandlat det skadestånd, på hvilket arbetaren räknat såsom en honom rätteligen tillkommande hjälp — det har man förvandlat till en godtycklig almosa. Och denna almosa har man till och med satt lägre nu år 1900 än för 10 år sedan. I det då framlagda förslaget var i alla fall denna almosa *något* större. Nu, 10 år der-efter, tror man sig om att kunna nedsätta detta belopp under hvad man fann sig kunna föreslå för 10 år sedan under helt andra ekonomiska förhållanden i landet. Det torde vara tillåtet att erinra derom, huruledes Kongl. Maj:t i propositioner till innevarande Riksdag har haft mer än ett tillfälle att på det starkaste betona den ofantliga stegringen i hyror och öfriga lefnadskostnader. När jag då ser Kongl. Maj:t hos Riksdagen göra framställning om anvisande af anslag för uppförande af en bostadsbyggnad för vaktpersonalen vid härvarande länsfängelset, därför att hyreskostnaden i den stadsdel, der länsfängelset är beläget, i fall det är möjligt att få hyra en sådan lägenhet som ett rum och kök, utgör 325 kronor och i den fjerran belägna Vasastaden 275 kronor, frågar jag mig: hvad menar man egentligen med att kalla detta ersättning för olycksfall i arbete, när man tillerkänner den, som i arbetet blifvit fullständig invalid, så att han icke endast ej kan i någon mån bidra till familjens underhåll, utan kan hända sjelf stundligen behöfver tillsyn och vård af de omgifvande, när man tillerkänner honom en ersättning, som till hyreskostnaden här i hufvudstaden förhåller sig på det sätt, jag nyss nämnt?

Kongl. Maj:t har på ett annat ställe i statsverkspropositionen erinrat om stegringen i hyror och öfriga lefnadskostnader i öfre Norrland, ja, Kongl. Maj:t har gifvit oss en allmän erinran derom i den utan tvifvel till sitt syfte mycket behjertansvärda dyrtidstillsäggspropositionen. Under sådana förhållanden har man tilltrött sig att till och med nedsätta ersättningen för olycksfall, som medför fullständig permanent invaliditet, till ett sådant belopp som 300 kronor!

Det är förunderligt, detta, äfven ur andra synpunkter. Kongl. Maj:t hyllar eljest icke den meningen, att man från statens sida bör alltid sätta sådana hjälpanslag oberoende af förut innehafd inkomst. Oberäknadt, att ju de lagstadgade pensionerna stå i ett visst i olika fall olika förhållande till förut innehafd aflöning, finner man, att Kongl. Maj:t i allmänhet, när det är fråga om att bevilja en pension, till hvilken den pensionssökande icke har någon laglig rätt, dock icke tager ett sådant alldeles godtyckligt, till det yttersta nedsatt almosebelopp, utan verkligen tager hänsyn till de förutvarande inkomster, som den pensionssökande haft, och efter hvilka hans lefnadsförhållanden, äfven sedan han blifvit arbetsför,

i någon mån måste rätta sig. Vi hafva haft åtskilliga sådana exempel under denna riksdag, nemligen i propositionerna n:is 47 och 52, om jag minnes rätt. Vi hafva haft det ytterligare i n:o 61. Dock får jag anmärka, att i dessa Kongl. Maj:ts propositioner om pension för de tre der omnämnda personerna det gäller personer i en något högre social ställning än yrkesarbetare, hvaremot Kongl. Maj:t visserligen, när det var fråga om pension åt en vid fästningsarbetet å Karlsborg invalid vorden arbetare, blott begärde 300 kronor mot de 600, som regeringen begärde för en på samma sätt skadad person i en högre samhällsställning, och att Kongl. Maj:t för ett par uttjenta sjuksköterskor icke begärt mer än en del af det kontanta beloppet af en aflöning, som för öfrigt väsentligen hade utgjorts af bostad, vedbrand, lyse och portionsersättning. Jag ser således, att Kongl. Maj:t har två olika mått, nemligen ett, när det gäller dem, som stå lågt ned i underklassrang, och ett annat mått beträffande andra personer.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Vi skola emellertid komma i håg det sätt, hvarpå Kongl. Maj:t motiverat denna bestämmelse om en fix, mycket låg almosa för arbetets invalider, vi skola komma i håg detta, när det blir fråga om ny reglering af pensionsväsendet för statens embets- och tjänstemän. Onekligen kunde det blifva en mycket fruktbringande princip från statskassans synpunkt, om man då utginge från samma grundsats, som här föreslagits, nemligen att taga en fix medelsiffra, som framkomme på det sätt, att man lade till grund alla aflöningar ned ifrån jernvägs- och postvaktsbetjentes upp till generaldirektörers, presidenters och statsråds.

Det är underligt, sade jag, att man gått till detta fixa och låga ersättningsbelopp för invaliditet. Tre hundra kronor är en summa, som redan på åtskilliga ställen i landet har öfverskridits af kostnaden i kommunerna för hel fattigförsörjning. På huru många ställen detta skett, är omöjligt att säga, därför att fattigvårdsstatistiken är, såsom statistiska byrån många gånger haft tillfälle att påpeka, ytterst otillfredsställande. De belopp, som åtminstone för lantkommunerna meddelas, äro uppenbarligen mycket lägre än de verkliga kostnaderna. Det hindrar emellertid icke, att högsta kostnaden för fattighjon har, såsom fattigvårdsstatistiken utvisar, på åtskilliga ställen gått öfver 300 kronor ända upp till — vill jag minnas — 350 och några kronor. Är det då synnerligen rimligt att vilja, att kammaren nu skall uttala sig för dessa grundsatser, med den vigt, det för framtida bearbetning af denna fråga kan hafva, vare sig på basis af en direkt ersättningskyldighet eller en lag om obligatorisk försäkring? När vi ingå en gång på den obligatoriska försäkringens väg, erbjuder den tillfälle att utan nämnvärd tunga för dem, som skola betala premierna, förskaffa helt annan ersättning åt arbetets invalider och på samma gång för det stora flertalet af de arbetsgifvare, som skygga tillbaka för

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

denna ersättningskostnad, bereda oändligt mindre tunga, än den direkta ersättningspligten skulle medföra.

Det förefaller mig, som om man nu från åtskilliga håll skulle intressera sig för att, under sken af att någonting dermed till sakens gagn vore uttaladt från Andra Kammarens sida, vilja förmå kammaren att uttala sig till förmån för detta förslag. Det är ju tydligt, att i kammarens votum, om det blefve förmånligt för förslaget, skulle komma att ingå mångas röster, som, då frågan nu i alla fall för denna gång är fallen, skulle tycka sig helt lindrigt kunna göra en opinionsyttring till förmån för en princip, som de gilla, äfven om detta sker på sådant sätt, att man dermed binder kammaren vid bestämmelser af den beskaffenhet, att mången sedermera icke vill inlösa sitt ord, i fall regeringen skulle tro sig i ett sådant votum från Andra Kammaren hafva någon anledning att komma med en förnyad framställning af väsentligen samma beskaffenhet som den nu föreliggande.

Detta är, herr talman, i korthet sagdt de grunder, på hvilka jag yrkar afslag.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet endast för att få förd till kammarens protokoll en meningsyttring från en större industridkareförening i Göteborg, hvilken meningsyttring för någon tid sedan sändes till ledamöterna på göteborgsbänken. Den lyder sålunda: »Göteborgs textilindustriförening har vid allmänt sammanträde haft frågan om lagstadgad ersättning vid olycksfall under behandling. Föreningen, som anser lagstiftning i frågan vara af behovet påkallad, finner det af regeringen för innevarande års Riksdag framlagda förslaget 'till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete' ega afgjorda företräden framför de tidigare framkomna och beslöt enhälligt uttala sin tillslutning till förutnämnda Kongl. Maj:ts nådiga proposition. Föreningen uppdrog åt sin styrelse att på lämpligt sätt till stadens och ortens riksdagsmän framföra detta uttalande.» Det är dateradt Göteborg den 7 mars och undertecknad af styrelsens medlemmar, herrar Arthur Wendel, A. C. Svensson, Axel Carlander, Conrad Mark och Gustaf Verner. Föreningen räknar som medlemmar 18 firmor, större och mindre, i textilbranchen. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på datum den 7 mars. Uttalandet är sålunda framkommet, innan särskilda utskottets förslag var känt, och innebär — hvilket också innehållet ger till känna — anslutning till Kongl. Maj:ts förslag utan de lindringar i arbetsgifvarnes intresse, som äro af utskottet vidtagna.

För öfrigt ber jag att få instämma i friherre von Otters och grefve Hamiltons yrkanden. Jag kan icke se annat, än att det beslut, som Första Kammaren fattat, är rent nihilistiskt. Kammaren vill ingenting göra. Hade den velat göra något, skulle den haft utväg att på något sätt gifva sin mening till känna. Den har

haft att välja på en anslutning till Kongl. Maj:ts förslag, utskottets modifiering deraf och generalkonsul Fränckels förslag om tvångsförsäkring. Men den har icke uttalat sig för något positivt. Det är herr Benedicks' uppfattning, som segrat. Under sådana förhållanden förefaller det mig alldeles omöjligt att vinna något genom att lemna den ståndpunkt, man redan bestämt sig för, för att ingå på systemet af lagtvång i försäkringen, med de svårigheter, som detta hittills mött. Om man åter håller fast vid den ståndpunkt, man redan valt att ställa sig på, lider det väl icke tvifvel om att detta förslag, som annars skulle hafva lemnats jemte hela frågan vind för våg för att icke på många år komma åter, kanske redan vid nästa riksdag kan komma tillbaka och då bilda den utgångspunkt för lagstiftningen på detta område, som jag tror flertalet af denna kammare eftersträfvat.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Herr *Kinnman* förenade sig med herr Hedlund.

Herr Ivar Månsson: Då jag af herr talmannen blifvit uppmärksamgjord derpå, att det förslag, som jag tillåtit mig framställa, går längre än Kongl. Maj:ts proposition och i ämnet väckta motioner, anhåller jag härmed att få taga tillbaka det förslag, som jag framstälde. Det kan ju i alla fall icke lända till något Riksdagens beslut eller till något resultat till följd af den utgång, frågan fått i Första Kammaren. Det kan sålunda icke hafva någon effektiv verkan. Men jag har fått uttala min mening och min åsigt i saken och fått den till protokollet antecknad, och dermed är jag nöjd.

Herr talman, jag har intet yrkande att göra.

Herr *Lundgren* instämde häruti.

Herr Jönsson i Färeköp: Då denna diskussion endast skall utgöra en opinionsyttring, vill jag gent emot de klagomål, som här framförts från landtmännens sida, att förslaget icke har tillräckligt stor räckvidd, då deras arbetare icke komma med, erinra derom, att förslaget 25 § säger, att äfven annan arbetsgifvare, än som i lagen egentligen afses, må vara berättigad att försäkra sina arbetare i riksförsäkringsanstalten. Dertill vill jag endast lägga, att man måste tänka på, huru svårt det skulle blifva, om dessa arbetare på landet skulle ingå som försäkringspligtiga. Det skulle då blifva omöjligt att afgöra, hvilka som äro arbetare och hvilka som äro arbetsgifvare, ty der finnas många fall, der en hemmansegare arbetar åt en arbetare, och en arbetare åt en annan arbetare, och jag tror, att det här skulle blifva svårt att precisera, hvilka som äro försäkringspligtiga. Men då denna lag lemnar tillåtelse åt såväl arbetare som arbetsgifvare att taga försäkringar, anser jag denna lag vara bättre än det förslag, som man här velat

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. ha i stället. Då emellertid detta är återtaget, kan det naturligtvis ej här komma i fråga att derom nu framställa något yrkande. Jag har dock velat säga såsom en opinionsyttring, att jag för min del helst skulle se, att regeringen till ett annat år för Riksdagen framlade ett förslag, som ginge i samma rigtning som det här framställda, men nu återtagna förslaget.

(Forts.)

Herr Lindhagen: Jag har ämnat rösta å särskilda utskottets förslag i den nu föredragna punkten, men då Första Kammaren afslagit såväl utskottets som Kongl. Maj:ts förslag, och frågan sålunda befinner sig i ett fullständigt kaos, är det onödigt närmare anförda de grunder, å hvilka jag stödjer mitt beslut, utan vill endast nämna, att jag gör det af de skäl, som på förmiddagen anfördes af herrar Hamilton och Staaff. Enligt min uppfattning är det frågan, huruvida öfver hufvud taget arbetarne skola hafva rätt att af arbetsgifvarne få ersättning, i detta fall just den principfråga, som det här gäller. Det är viktigast, men också svårast att få denna princip antagen. En sekundär fråga är sedan, om det skall bli ansvarspligt eller försäkringstvång.

Jag har egentligen begärt ordet med anledning af ett yttrande af grefve Hamilton i afton. Han sade, att man må ej förtänka regeringen, i fall den tröttnar på frågan efter den utgång den nu har fått, och han nämnde särskildt, att om Andra Kammaren nu icke bifaller det yrkande, som framstälts af friherre von Otter, så har regeringen ännu större skäl att kasta frågan öfver bord. Jag tror, att vare sig kammaren bifaller herr Staaffs aftonyrkande eller friherre von Otters yrkande, kan regeringen, med den utgång frågan fått i Första Kammaren och då jag förutser, att Andra Kammarens beslut icke kommer att innebära en samlande och entusiastisk lösen för det ena eller det andra, deraf visserligen hemta en anledning att tappa modet och bli likgiltig för frågan. Men min mening är den, att regeringen icke bör och icke får göra det. Man har sagt, att regeringen i denna sak alltid gjort sin pligt. Den har ju tagit det ena initiativet efter det andra. Ja, regeringen representerar ju den ena samhällsmagten och har initiativrätt, och när den är öfvertygad om att en fråga måste lösas, bör och *skall* den taga initiativ. Regeringen bör därför i denna fråga, i fall den verkligen nu har handlat af pligtkänsla och af insigt om frågans stora vikt, fullfölja i densamma sin initiativkraft riksdag efter riksdag, och den har icke rättighet att åberopa sig på Riksdagens afvisande hållning, ty denna snarare uppfordrar regeringen att å nyo upptaga frågan i den ena eller andra formen, ända till dess att Riksdagen och specielt dess Första Kammare börjat skämmas.

Det är med anledning af denna grefve Hamiltons antydan, att man kan tänka sig, att regeringens intresse för frågan kan slappas, som jag för min del vill ha till protokollet uttaladt, att det, som

tilldrager sig här i dag, enligt min uppfattning är en ytterligare uppfordran till regeringen att komma tillbaka med det förslag, som är bäst, ända till dess att Riksdagen, eller rättare sagt dess Första Kammare, äntligen börjar skämmas.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Häruti instämde herr *K. G. Karlsson* i Göteborg.

(Forts.)

Herr Branting: Herr grefve Hamilton uppmanade oss nyss — och hans anförande vann mycken genklang i kammaren — att antaga det nu föreliggande förslagets § 1, derför att vi derigenom skulle skapa en »fast mark» för regeringen att bygga på. Efter min uppfattning, för hvilken jag gaf skäl på förmiddagen, är det *icke* en fast mark man sålunda skapar åt regeringen, utan tvärt om en ytterst gungande. Detta framgår allra bäst deraf, att de argument, som anföras från den sida, grefve Hamilton tillhör, slå i hjel hvarandra. Det heter ena stunden, att man vill komma fram till försäkringstvång, och den andra stunden hör man herr statsrådet och chefen för civildepartementet utveckla de skäl, som tala för ersättningspligt och för bibehållande deraf. Det finnes icke något logiskt sammanhang i en sådan argumentering. Jag behöfver blott, hvilket jag äfven förut framhållit, erinra om den viktiga synpunkt, att man trodde, att möjligen intresset för att bereda skydd mot yrkesfaror skulle blifva större under ansvarspligtens system än under försäkringens; men icke står detta tillsammans med sträfvan fram emot försäkringstvång, låt vara på en omväg.

Då vi sålunda befinna oss på den ståndpunkt, att vi ju böra söka få igenom någonting, som verkligen kan vara till ett fast stöd för frågans fortsatta behandling — och i afseende på denna frågas fortsatta behandling instämmer jag i det förträffliga och varma anförande, som hördes här nyss bredvid — måste vi efter mitt förmenande, långt ifrån att ställa oss på det förslags ståndpunkt, som alla dess försvarare så godt som utan undantag erkänt vara hvad de dock *icke* i själ och hjerta önska, i stället gå fram rakt till den sak, på hvilken något kan byggas.

Men, säger man, Kongl. Maj:t har ju två gånger bjudit Riksdagen en försäkringslag, men mötts af afslag. Ja, men det var för 9 och 10 år sedan. Har icke mycket ändrats sedan den tiden? Har icke uppfattningen mognat sedan dess i dessa sociala frågor äfven i den svenska Riksdagen, så att det icke går an att likställa förhållandet nu med stämningen och uppfattningen då? Hafva vi icke sett under hela det årtionde, som gått, utlandets erfarenhet peka i en bestämd riktning, och det är *icke* till ansvarspligt, utan till försäkring.

Ja, om regeringen ville visa samma initiativkraft i denna fråga, som den, för att taga ett exempel, visat, när det gällt att få — en trettonde biskop, skulle vi minsann ej behöfva befara något, om vi här nu uttalade oss för den princip, som vi litet

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. hvar i själ och hjerta anse vara den enda hållbara. Jag har åtminstone ett ord antecknadt från förmiddagens anförande af herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Han sade nemligen der, att utvecklingen tycktes hafva gått derhän, att det är »omöjligt att göra ingenting».

(Forts.)

Jag tror, att om regeringen fullständigt gör klart för sig innebörden af detta yttrande, skulle den få svårt att icke komma tillbaka med förslaget den ena gången efter den andra för att bryta motståndet *der inne* — ty så mycket kunna vi vara ense om, att *här* är motståndets öfvervigt helt visst bruten. Vi tvista här blott om olika principer att följa och hafva skilda uppfattningar om det, som är det mest opportuna, men det finnes nog här i kammaren majoritet för den uppfattningen, att frågan om olycksfallsförsäkringen *bör lösas och lösas snart*.

Vi tvista, sade jag, om skilda uppfattningar. På förmiddagen kunde man ännu vara tveksam, och jag förstår, att min ärade vän och granne, herr Staaff, då tvekade att hålla på sin egen reservation, när han såg den tänkbara möjligheten, att Första Kammaren dock skulle kunna antaga *något*, och utskottets förslag låg väl då närmast till att tänka på, och att derigenom tillfälle skulle beredas för Andra Kammaren att kunna denna gång komma fram till något positivt resultat. Men sedan förmiddagen är ställningen fullkomligt förändrad. Nu är ett uttalande härifrån endast en *opinionsyttring*, och allt hvad vi ha i vår magt att göra, är att afgifva en sådan. Skola vi då, såsom utskottets ärade vice ordförande och grefve Hamilton och flere med dem anse, endast därför, att här föreligger ett förslag från regeringens sida, gå in på en princip, som de allra flesta talare sagt sig icke vilja vara med om? Nej, må vi samla oss omkring den opinionsyttring, som är den bästa och starkaste, som här kan afgifvas, nemligen den, som innebär anslutning till herr Staaffs reservation, till hvilken jag nu, liksom på förmiddagen, yrkar bifall.

Med herr Branting förenade sig herr *Eriksson* i Elgered.

Herr Lindblad: Jag hade icke tänkt uppträda vidare i frågan, men då jag dertill erhållit särskild uppmaning, vill jag säga några få ord. Det är ingalunda för att försvara utskottet och dess förslag mot angreppen från en framstående stockholmsrepresentant, då han kritiserade utskottets arbetsprodukt, vare sig det nu var i kvalitativt eller kvantitativt afseende, vare sig då han ringaktade sidantalet eller paragraferna, men det är för att till den kraft och verkan, det hafva kan, få uttala en varning från arbetsgivarståndpunkt — att Andra Kammaren ej i uttalanden, som här vidare komma att göras, eller uti beslut, som möjligen kunna fattas, visar sig yttermera »liberal», såsom händelsen brukar vara, sedan en fråga fallit i Första Kammaren. Jag är nemligen öfvertygad om,

att ett sådant förfarings sätt ingalunda bidrager till att praktiskt befordra lösningen af så pass invecklade saker, ty det lemnar icke någon tillförlitlig ledning för bedömandet af huru långt man vill gå och huru en sådan, af flera intresserade parter beroende, fråga skall kunna bringas till sin rätta lösning.

Det har synt mig af det senaste uttalandet från stockholmsbänken — och de, mina herrar, som sitta der, kunna ju fritagas från hvarje misstanke om att vilja vara representanter för arbetsgifvare — som om man nu blott ville kraftigt påyrka ökning i ersättningarna och som om både det af Kongl. Maj:t framställda förslaget och ännu mera de af utskottet gjorda förändringarna förefallit allt annat än tillfredsställande.

Här har särskildt beträffande utskottets bestämmelser om en frestetid af 14 dagar blifvit yttradt, att det skulle vara orimligt att ha en sådan. Ja, mina herrar, om vi blott rörde oss med den frivilliga försäkringen, skulle jag mycket gerna medgifva, att de 14 dagarne betydde ofantligt litet, då man lätt öfverflyttade ansvaret medelst genomsnittspremier på en anstalt, men så länge man är inne på ansvarspligtens område, anser jag, och många af utskottets ledamöter med mig, att det af praktiska skäl helt enkelt är nödvändigt att bibehålla en sådan frestetid, och det just för arbetarnes bästa, emedan man eljest kan hända stode inför ett annat ondt, nemligen läkareundersökning vid hvarje arbetsanställning, och då vore det arbetaren, som droge det kortaste strået, och vissa yrken, som finge lida framför andra. Det finnes skador, som icke gifva sig till känna såsom farliga, men som dock medföra lätthet att ådraga sig olycksfall — jag kan som exempel härpå nämna bräck; personer, som ha sådana skador, mottagas icke till försäkring af de enskilda bolagen.

Vidare anmärktes från samma håll, att den karenstid af 60 dagar, som Kongl. Maj:t föreslagit, skulle vara alldeles för lång. Jag vill gent emot det säga, att i Tyskland, som är föregångslandet på detta område, har man än i dag en karenstid af 90 dagar. Jag anser därför icke något skäl föreligga för en ökning af den ersättnings skyldighet, som kan åläggas arbetsgifvaren.

Vidare framhölls också, att det hade fixerats så orimligt låga ersättningsbelopp, att man omöjligen kunde vara nöjd med dem — rena almosor, såsom orden föllo. Men jag tror, att då man bygger på ersättningspligt och sålunda låter arbetsgifvarne ensamma bära ansvaret, böra arbetarne vara nöjda med de belopp, som här föreslagits — ur ansvarspligten kunna ej deduceras fram större ersättning än det, som är, strängt taget, *nödvändigt* för uppehållet.

Det var förmodligen med tanken fästad derå, att alla dessa anspråk i framtiden skulle så lätt växa ut, blott ökas, men aldrig minskas, som den talare på skånebänken, som först frambar ett förslag här i dag, ville få bördan buren af tre intresserade parter. Det är nödvändigt att med ens ställa frågan på dess rätta plats

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

och söka att från början få alla de intressenter gifna, som här kunna förekomma. Det är ju lätt att säga, att ersättningarna blott böra ökas, att arbetarne *skola ha* dem; men det är kanske också tillbörligt, att man tager någon hänsyn till den, som skall betala dem. Från det hållet ha vi i dag hört ett temligen tydligt uttalande: Första Kammaren har icke funnits villig att godkänna det nu föreliggande förslaget, som dock här underkastas en så oblid kritik.

(Forts.)

Jag har intet yrkande att göra.

Slutligen anförde

Herr Persson i Stallerhult: Jag har icke förut yttrat mig i frågor sådana som denna, men jag skall nu be att med några ord få angifva min ståndpunkt.

Då 1898 års förslag förelåg, intog jag samma ståndpunkt, som herr Ivar Månsson då gjorde, men i år kan jag icke följa hans åsigt, utan jag hyser en motsatt mening och kommer att yrka bifall till det föreliggande förslaget. Detta förslag skiljer sig mycket från 1898 års förslag, men det har *en* likhet, nemligen den, att det ju ändå kommer att skydda *några* arbetare, som råka ut för olyckan att mista sin arbetsförmåga. Under sådana förhållanden kan jag icke rösta emot ett sådant förslag, äfven om det är mycket inskränkt. Jag medgifver, att detta förslag, i fall det blir lag, ålägger vissa industriidkare en utgift, som i många fall kan blifva svår att bära; men om dessa begagna sig af försäkringsrätten, blir det dock så fördelaktigt, att jag är förvissad om, att det icke skall blifva en allt för nämnvärd börda för arbetsgifvarne. Vi veta ju, att det i alla fall inträffar ganska mycket olyckor. Då en man i sina bästa arbetsår förlorar sin arbetsförmåga genom en olyckshändelse och sålunda icke kan försörja sig och sin familj, är det ju äfven nu någon, som måste draga försorg om densamma, och det är *kommunen*. Men jag vill fråga herrarne, om det icke kan kännas tungt för kommunalnämnderna och fattigvårdsstyrelserna i mindre kommuner att lemna detta understöd, då det finnes ett större industriellt företag inom samma kommun, der arbetaren erhållit skadan. Då en arbetare, som har familj, råkar ut för ett olycksfall, måste ju mannen på lasarett för att söka blifva botad, och kommunen får taga hand om hustrun och barnen. Jag frågar, om det icke kan kännas tungt för fattigvården att lemna detta understöd och taga ut det af kommunens skattskyldiga medlemmar, som kanske sjelfva hafva svårt att betala sina skatter, under det att arbetsgifvaren förtjenat grofva penningar på sina arbetare och möjligen äfven på den, som råkat ut för olyckan. Jag frågar, huruvida det icke vore bra att hafva en sådan lag, som kunde ålägga arbetsgifvarne att försäkra sina arbetare, så att kommunerna

icke behöfde gifva dem understöd. Jag för min del vågar icke motsätta mig ett sådant förslag, som kan medföra åtminstone de fördelar, som jag nu påpekat.

Nu säger man, att lagen är för inskränkt, därför att den icke träffar jordbruksarbetarne. Men jag tror, att det är en förtjenst hos lagen, att icke jordbruksarbetarne falla under detta tvång. Och för öfrigt har ju hvarje arbetsgifvare, som drifver jordbruk som yrke, rättighet att försäkra sina arbetare. Den 25 § 1 mom. innehåller i tydliga ordalag, att hvarje arbetsgifvare har denna rätt. Och om arbetarne skulle komma att strömma till industriidkarne från jordbruket mera än nu är fallet, under förevändning, att de icke kunde taga tjänst, utan att vara skyddade mot olycksfall, hvilket de erhöle i industrierna, så frågar jag: hvad vore väl enklare, än att man med lagen i hand sade till dem, att man försäkrade dem under arbetsaftalet? Då tror jag icke, att man skulle mista en arbetare, i fall han för öfrigt ville tjena hos en jordbrukare.

Jag skulle kunna hafva mera att yttra om detta lagförslag. Jag skulle kunna genomgå dess fördelar och tala därför, och jag skulle äfven kunna kritisera förslaget i en eller annan punkt, med hvilken jag icke är nöjd, men jag vill icke upptaga kammarens tid dermed.

Jag anser principen god och förslaget, sådant det föreligger, i hufvudsak godt och vågar därför yrka bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

I detta yttrande instämde herrar *Centerwall, Persson* i Tällberg, *Bromée* i Billsta, *Jansson* i Djursåtra, *Norberg, Anderson* i Hasselbol, *Olsson* i Ättersta, *Olsson* i Sörnäs, *Söderberg, Persson* i Rinkaby, *Nordin* i Hammerdal, *Nordin* i Sättna, *Johansson* i Mossebo och *Johansson* i Öija.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag såväl å Kongl. Maj:ts och utskottets förslag som å de i ämnet väckta motionerna; och 3:o på bifall till den af herr Staaff afgifna, utskottets utlåtande vidfogade reservation. Herr vice talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr vice talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till den under punkten 2:o omförmälda proposition, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående första stycket af § 1 i särskilda utskottets förevarande förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete antager yrkandet om afslag å såväl Kongl. Maj:ts och utskottets förslag som de i ämnet väckta motionerna, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Staaff afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 133 ja mot 83 nej; hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som godkänner den af särskilda utskottet i dess förevarande utlåtande n:o 1 föreslagna lydelse af första stycket i § 1 af lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl Kongl. Maj:ts och utskottets förslag som de i ämnet väckta motionerna.

I hufvudvoteringen afgåfvos 145 ja-röster mot 68 nej-röster; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Sedan härefter *andra stycket* af förevarande paragraf blifvit uppläst, yttrade

Herr Branting: Jag förstår mycket väl, att kammaren vid denna sena timme och efter en lång och tröttande principdebatt icke önskar, att det skall blifva någon utförlig diskussion om detaljerna i det förslag, hvars hufvudprincip nyss blifvit antagen. Det må dock tillåtas mig att vid det nu föredragna momentet säga ett par ord.

Det står qvar i utskottets förslag, hvad som fans i Kongl. Maj:ts förslag, nemligen att arbetaren icke skulle erhålla något skadestånd, om skadan vore förorsakad genom »grof vårdslöshet» af den skadade sjelf. Jag har i min motion tillåtit mig att framhålla, att detta uttryck är synnerligen olyckligt valdt och att det i åtskilliga andra länder på der anförda goda skäl helt och hållet strukits samt att det enda skäl, som bör föranleda till skadeståndets bortfallande, är, om skadan varit uppsåtligen vållad af den skadade sjelf. Gränsen mellan grof vårdslöshet och mindre groft vållande blir så flytande, så obestämd, att den icke kan blifva rättvist uppdragen, och nödvändigtvis skulle deraf följa en mängd rättstvister, hvarigenom man just till arbetarnes skada åter skulle öka dessa processbjörnar, som man genom diverse anordningar sökt aflägsna från det framlagda förslaget. Det är öfver hufvud taget ett genomgående drag i utskottets behandling af detta förslag, att när det gått att till *förmån* för arbetarne få till stånd en mera sammansatt procedur — såsom exempelvis dessa graderade skalor för att kunna betala högre ersättning vid högre arbetsförtjenst — så har man invänt, att detta skulle vålla så många svårigheter, så mycket trassel och processer; men när det gått att *inskränka* de fördelar arbetaren här skulle få genom denna lag, har man aldrig ryggat tillbaka för denna invändning om en massa uppkommande processer och rättstvister. Jag kan sålunda för min del icke annat än beklaga, att man inom utskottet behållit denna »grofva vårdslöshet» såsom en anledning till ersättningsskyldighetens bortfallande.

Det är gifvet, att det här kunde vara en hel del att ytterligare säga i frågan, men jag skall icke för närvarande inlåta mig på densamma vidare än att jag, herr talman, anhåller om proposition på, att uttrycket »eller genom grof vårdslöshet» måtte utgå ur den föredragna punkten.

Herr *Biesert* instämde häruti.

Grefve Hamilton: Till en början ber jag att få inlägga en gensaga mot den siste ärade talarens yttrande, att det nu icke skulle vara lämpligt att ingå på en debatt om detaljerna. Jag tror tvärtom, att kammaren valt den väg, som den valt, just därför, att kammaren anser det vara af vigt att lemna regeringen någon vägledning om dess åsigt i frågan.

Hvad åter beträffar den af den ärade talaren framställda anmärkning, fäster jag för min del icke synnerlig vigt vid densamma och jag tror, att hans farhågor i detta hänseende äro alldeles öfverdrifna, ty enligt juridiskt föreställningssätt föreligga icke här några svårigheter. Det skulle uppkomma mycket större svårigheter, om man ströke uttrycket »genom grof vårdslöshet af

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. den skadade själf, ty mellan vållande och grof vårdslöshet är skillnaden ytterst minimal och det är svårt att afgöra, om en person afsigtligt velat en skada eller ådagalagt grof vårdslöshet. Jag tror därför, att man tryggt kan bibehålla utskottets uttryck, och jag ber således att för min del få yrka bifall till utskottets förslag (Forts.) oförändradt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkanden, blef utskottets hemställda bifallen.

Efter föredragning vidare af *tredje stycket* af ifrågavarande paragraf lemnades på begäran ordet till

Grefve Hamilton, som yttrade: På de skäl, som jag och åtskilliga andra talare förut anfört under debatten, ber jag att få yrka afslag på den föredragna punkten.

I detta yttrande instämde herrar *Zetterstrand, Henricson, Wallis, Berg* i Stockholm, *Byström, Eklund* i Stockholm, *David Bergström, Staaff, Branting, Pantzarhielm, Liljeholm, Berg* i Göteborg, *Persson* i Arboga, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Broström, Biesert, Johansson* i Öija, *Cervin, Spangenberg, Olofsson* i Åvik, *Antonsson, Kinnman, Jansson* i Edsbäcken, *Akerlind* och *Kvarnzelius*.

Friherre von Otter yttrade härefter: Herr talman! Jag skulle ju kunnat inskränka mig till att endast instämma med grefve Hamilton, men då jag särskildt reserverat mig mot denna punkt, vill jag anföra två skäl, hvarför den enligt mitt förmenande alldeles nödvändigt måste utgå. Det första skälet är det, att, enligt hvad redan förut uttalats, det är alldeles principvidrigt, att ersättning icke skulle tillgodokomma hvarje arbetare, som är anställd i dylik tjenst. Det andra skälet är det, att om detta moment komme att kvarstå, så skulle, såsom en talare på stockholmsbänken redan framhållit, en hel del af de arbetare, som bäst behöfva denna lags skydd, icke komma i åtnjutande deraf. Jag vill deribland särskildt nämna dem, som sysselsätta sig med lastning och lossning. Detta är ju ett mycket farligt arbete, men det skulle näppeligen kunna komma under denna lag, om förslaget antoges, då ju dessa arbetare i allmänhet icke äro fast anställda.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen framställda propositioner beslöt kammaren att ur paragrafen utesluta ifrågavarande stycke.

Sedan första paragrafens *fjerde stycke* blifvit uppläst, yttrade: *Ang. förslag till lag ang.*

Herr Staaff: Enligt min uppfattning är den formulering, som utskottet gifvit denna punkt, alldeles icke lämplig. Den ger, enligt hvad jag äfven hört bekräftas af flera personer, anledning till ganska groft missförstånd. Den skulle nemligen kunna tolkas på det sättet, att om ett olycksfall träffar flera i en fabrik sysselsatta arbetare, så skulle endast den, som varit sysselsatt med arbetets omedelbara utförande, vara ersättningsberättigad, men icke de andra. Något sådant har alldeles icke varit utskottets mening, då det insatte denna punkt, men det kan icke nekas, att punkten är ganska olyckligt formulerad. Vid sådant förhållande och då jag icke vill upptaga kammarens tid med att försöka en omformulering af den af utskottet föreslagna ordalydelsen, ber jag, herr talman, att få föreslå, att man måtte återgå till den formulering, som finnes i Kongl. Maj:ts proposition, så lydande: »Såsom arbetare skall enligt denna lag anses jemväl arbetsförman.»

ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Herr *Widén* instämde häruti.

Friherre von Otter: Jag skall för min del anhålla om bifall till utskottets förslag. Det kan ju vara möjligt, att punkten kan tolkas på det sätt, herr Staaff antydt; men enligt mitt förmenande ligger dock ej deri någon fara, ty om händelsevis någon skulle så tolka den, lär en rättelse ej uteblifva. Deremot är det en annan omständighet, som gör, att det för mig synes vara af största vikt att behålla styckets här föreslagna formulering. Vid åtskilliga arbeten förekomma nemligen en del personer, som icke kunna, strängt taget, hänföras under rubriken arbetare; och jag ber att i sådant afseende få särskildt påpeka militären. Det händer t. ex. ofta vid flottans varf, att militärer arbeta vid sidan af vanliga arbetare. Om då detta militära manskap ej kunde inbegripas under rubriken »arbetare», skulle de ej komma i åtnjutande af denna lags fördelar.

Jag tror, som sagdt, att, om än denna formulering kan medföra en viss fara, den faran dock är mindre än den, som kunde uppkomma genom en sådan omformulering, som här föreslagits.

Jag ber därför att få yrka bifall till denna punkt oförändrad.

Herr Staaff: Om någon arbetar i sådant yrke, som i 2 § finnes omförmäldt, synes han mig komma under lagens bestämmelser i hvarje fall; och jag tror därför icke, att i 1 § behöfves en sådan definition af »arbetare», som friherre von Otter ansett nödvändig. Deremot är jag ganska viss om att den här föreslagna lydelsen kan leda till missförstånd. Jag vill erinra friherre von Otter derom, att man inom utskottet alltid var synnerligen ense om, att i en lag sådan som denna borde man undvika alla termer

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. och uttryck, som kunde leda till något missförstånd för menige man. *Detta* uttryck, som här föreslagits, kan ovilkorligen leda till missförstånd och sålunda föranleda oskäligen rättegångar. Jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf herr vice talmannen propositioner å de derunder framställda yrkandena; och biföll kammaren dervid utskottets hemställan.

§ 2.

Utskottet hade i denna paragraf, i anslutning till Kongl. Maj:ts förslag äfvensom i ämnet väckt motion, hemställt, att skyldighet att enligt 1 § utgifva ersättning skulle åligga enskild arbetsgifvare, der han såsom yrke utöfvade någon i förevarande paragraf närmare omförmäld verksamhet.

I sin ofvannämnda motion, n:o 146, hade herr *Persson* i Tällberg hemställt, att bland de slag af verksamhet, som skulle omfattas af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, måtte upptagas jemväl skogshandtering.

I fråga härom anförde:

Herr David Bergström: Herr talman! Det var med särskildt stort intresse, jag hörde den ärade representanten för Onsjö härad framhålla angelägenheten deraf, att denna lagstiftning komme att omfatta äfven jordbruket med dess binärningar. Jag skulle därför vid föredragningen af denna paragraf helst ha velat framställa ett yrkande om uteslutande af det sista momentet, som lyder: »I denna § afses ej verksamhet, som idkas allenast såsom binäring till jordbruk», för att i detta afseende gifva honom stöd af ett uttalande äfven från annat håll inom kammaren. Emellertid lär ett sådant yrkande icke kunna här framställas; men jag har dock velat fästa uppmärksamheten på denna sak, så att vi, när frågan å nyo kommer till Riksdagen, må kunna hoppas, att denna sida af densamma af Kongl. Maj:t och chefen för civildepartementet tagits i allvarligt öfvervägande.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har under den föregående debatten erinrat herr Ivar Månsson om ett hans föregående uttalande i olycksfallsförsäkringsfrågan. Det föreföll mig, som om denna erinran icke var min ärade vän, herr Ivar Månsson, odeladt angenäm. Emellertid skulle jag vilja göra honom en tjänst här vid lag och påpeka, att i sjelfva verket herr Ivar Månsson och den nuvarande chefen för civildepartementet mycket väl kunna mötas just i den punkt, som herr Ivar Månsson fram-

hållit, nemligen beträffande vigten af att jordbruket och dess binnärningar tagas med i en dylik lagstiftning. Då Riksdagen för åtskilliga år sedan, år 1889, antog en lag om skydd mot yrkesfara, var det den nuvarande chefen för civildepartementet, som frambar äfven detta lagförslag. Emot detsamma framställes då den anmärkningen, att deri ej medtagits jordbruket och äfven en del andra yrken. På denna anmärkning svarade chefen för civildepartementet då, att »om här vore fråga om en »Haftpflichtsgesetz», en lag för att reglera arbetsgifvarnes ansvarighet gent emot arbetarne för olycksfall eller ohelsa, uppkommen under och genom arbetet, anser jag tydligt, att en sådan lag borde omfatta alla industrier, ty jag kan icke annat än se en obillighet deri, att i ena yrket arbetsgifvarens ansvarighet skall vara strängare än i det andra, att det ena yrket skall privilegieras framför det andra; det vore en obillighet både emot arbetsgifvarne och arbetarne.

Vi finna sålunda, att de båda herrarne, herr Ivar Månsson och chefen för civildepartementet, mötas i denna punkt, för så vidt icke chefen för civildepartementet nu alldeles öfvergifvit denna åsigt från fordom; och därför torde man ha skäl att hoppas, att, när vi få återse denna § 2, vi komma att få den i en vidare form.

Herr Persson i Tällberg: På grund af de skäl, jag under förmiddagens debatt anförde, ber jag att få yrka, att i den nu föredragna 2 § måtte införas ett moment af följande lydelse:

»skogshandteringen;»

Häruti instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Öhngren*, *Branting*, *Cervin*, *Biesert*, *Nordin* i Hamnerdal, *Emthén*, *Norberg*, *Akerlind*, *Kvarnzelius* och *Johansson* i Öija.

Herr Waldenström: Herr talman! Utan att göra något yrkande ber jag att få påpeka, att hvad som står i näst sista stycket af denna paragraf: »Ersättningskyldigheten omfattar skada till följd af olycksfall, som härflyter från utöfningen af arbetsgifvarens yrke», det står redan i andra stycket af 1 §, fastän vidlyftigare och negativt uttryckt, ty då i 2 § säges, att ersättningskyldigheten omfattar det och det, säges i 1 §, att ersättning utgår icke för det och det.

Grefve Hamilton: Herr talman! Jag har redan på förmiddagen redogjort för anledningarna dertill, att skogshandteringen här uteslutits. Men om man skulle här inrycka en bestämmelse i syfte att lagen skulle omfatta äfven denna näring, kan man dock ej gå till väga så, som min ärade vän, den näst siste talaren, yrkade, ty han har sjelf i sin motion framhållit, att det ej är möjligt att här införa skogshandteringen, med mindre man samtidigt

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Ang förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. bestämmer, att ersättningspligten skall bäras icke af arbetsgifvarn, utan af skogens egare. Man kan icke helt enkelt här rycka in skogshandteringen utan en dylik bestämmelse. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Det är ju icke sagdt, att det förslag, vi här i qväll diskutera, blir just det, som regeringen nästa gång — snart nog, hoppas jag — kommer att framlägga. Och när jag nu anser viktigt, att arbetarne inom skogshandteringen komma in under försäkringen, har jag framställt mitt yrkande derom. Då blir ju regeringen sedan i tillfälle att vidtaga de ändringar och rättelser i förslaget, som, i händelse mitt yrkande bifalles, kunna anses nödvändiga.

Herr Olsson i Mårdäng instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed slutad.

I enlighet med de framställda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner 1:o på godkännande af den lydelse af paragrafen, som utskottet föreslagit; och 2:o på bifall till herr Perssons i Tällberg förslag till lydelse af paragrafen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller särskilda utskottets förevarande förslag till lydelse af § 2 i lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit paragrafen med den lydelse, som af herr D. Persson i Tällberg föreslagits.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 71 ja, men 99 nej, och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

I fråga vidare om § 3 anförde:

Herr Waldenström: Jag skall anhålla, att i § 3 orden »på yrkesmessigt sätt» må utstrykas. Ty att tala om att en kommun på yrkesmessigt sätt bedrifver en rörelse, det är väl ganska oegent-

ligt. Jag skall taga ett exempel. En stadskommun har flere arbetare, som den använder till hvarjehanda grofarbete. Antag nu t. ex., att kommunen skickar några af dessa sina arbetare att taga upp is. Så sker en olycka. Då kan man ju icke säga, att kommunen der »yrkesmessigt» bedrifvit isupptagning, och således skulle kommunen vid ett sådant olycksfall icke vara ersättningskyldig. *Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.* (Forts.)

Likaledes kunde jag tänka mig, att staden för något sitt behof låte upptaga torf, utan att jag kunde säga, att den »på ett yrkesmessigt sätt» bedrefve torfupptagning. I sådant fall skulle ej heller någon ersättning komma att utgå i händelse af olycksfall.

Häraf synes, att orden »på ett yrkesmessigt sätt» mycket väl kunna uteslutas, utan att någon skada deraf skulle ske, men tvärtom ganska mycken nytta.

Friherre von Otter: Det går nog icke så lätt att stryka dessa ord, som herr Waldenström förmenade.

För öfrigt vill jag nämna, att i utskottet på enahanda skäl, som den föregående talaren nu anført, man verkligen först utbytte den ordalydelse, som § nu har, mot den ordalydelse, som den hade enligt det ursprungliga förslaget. Men efter mycken öfverläggning ansåg man sig böra återinsätta den förra. Och att taga bort orden »på yrkesmessigt sätt» låter sig icke göra, bland annat äfven därför, att i sådant fall staten eller kommun under hvarje förhållande skulle blifva ersättningskyldig, så snart den använde arbetare, det må vara till hvilken sysselsättning som helst.

Jag hemställer, herr vice talman, om bifall till paragrafen, sådan den lyder.

Herr Waldenström: Ja, det skall blifva alldeles ofantligt svårt att vid olycksfall för arbetare, anställda i en kommuns tjänst, säga: »det och det var yrkesmessigt bedrifven handtering». Huru vill friherre von Otter definiera detta begrepp? Hvad är det för yrken, som en kommun egentligen bedrifver? En kommun låter t. ex. knacka sten, den låter spränga sten, den låter taga upp is, den låter taga upp torf eller den låter utföra andra arbeten. Men icke kan man säga, att det är kommunens yrke detta.

Jag kan icke förstå, huru arbetarne skola kunna få någon rätt till ersättning, derest det icke kan bevisas, att kommunen bedrifver dessa arbeten yrkesmessigt, hvilket väl aldrig lär kunna bevisas.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr vice talman, mina herrar! Jag vill först be att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det uti ifrågavarande paragraf står, icke att staten eller kommun bedrifver något yrke, utan att staten eller kommun på ett yrkesmessigt sätt utöfvar någon sådan verksamhet, som omtalas i 2 §.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. Detta betyder, för att taga några exempel, att om en kommun bedriver gastillverkning, har ett elektricitetsverk eller ett stenhuggeri o. s. v., skola, fastän kommunen ej utöfvar denna verksamhet såsom yrke, likväl dess arbetare i förevarande hänseende åtnjuta samma förmån som de arbetare, hvilka hafva anställning hos en vanlig stenhuggare, på ett enskildt elektricitetsverk o. s. v.

(Forts.)

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derpå, att orden »på yrkesmessigt sätt» införts i paragrafen på grund af anmärkning, som framställdes i högsta domstolen, för att förekomma, att tillfälliga arbetare hos staten eller kommun skulle få en ersättning, som efter lagen i öfrigt endast tillkomme den i yrke anstälde arbetaren. Lagen har intagit den ståndpunkten, som synes vara den rätta, nemligen att i detta fall staten och kommun likställas med vanliga arbetsgivare.

Herr Antonsson: Herr talman! Jag skall be att få instämman med herr Waldenström. Jag tror nemligen, att man icke kan påstå, att en kommun på yrkesmessigt sätt utöfvar en verksamhet, om den t. ex. bygger en hamn, en påbyggnad eller låter utföra reparationer. Och dock kunna dervidlag lätt olycksfall inträffa, utan att således arbetarne få någon ersättning enligt denna paragraf.

Jag ber alltså att få ansluta mig till herr Waldenström i hans yrkande, att anmärkta ord må ur paragrafen utgå.

Herr Branting: I rak motsats till den ärade chefen för justitiedepartementet kan jag icke annat än finna, att det hade varit fullkomligt i sin ordning, om härvidlag någon skilnad gjorts mellan stat och kommun å ena sidan samt enskilda arbetsgivare å den andra. Man kan nemligen med fullt fog ålägga staten och kommunen att gå ett steg längre än den enskilde, när det gäller de första stegen på en ny bana.

Jag kan således icke finna annat än fullkomligt i sin ordning och öfverensstämmande med allmänna rättsmedvetandet, om ersättningspligten i detta fall för staten och kommunen gjorts vidsträcktare än annars, så att äfven dessa tillfälliga arbetare, beträffande hvilka man icke med säkerhet kan säga, om de falla under den nu föreslagna formuleringen, kunna vid olycksfall komma i åtnjutande af ersättning.

Jag ber att få instämman med herr Waldenström.

Herr Waldenström: Sedan herr talmannen gjort mig uppmärksam uppå, att genom utstrykande af dessa ord lagen skulle få en större utsträckning, än Kongl. Maj:ts förslag eller någon motion velat gifva densamma, skall jag taga tillbaka mitt yrkande, emedan herr talmannen under sådana förhållanden icke kan fram-

ställa proposition derpå. Men jag vill emellertid ha sagt detta för den händelse, att lagförslaget skall omarbetas och komma fram en annan gång.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Herrar *Branting* och *Antonsson* förenade sig med herr *Waldenström*.

(Forts.)

Vidare till anteckning förekom icke. Paragrafen godkändes.

§ 4 skulle enligt utskottets förslag blifva så lydande:

I ersättning enligt denna lag skall utgifvas:

1:o) om olycksfallet medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än sextio dagar efter olycksfallet: en krona i sjukhjälp för hvarje dag från och med sextioförsta dagen, intill dess den skadade blifvit från sådan nedsättning af arbetsförmågan återställd eller olycksfallet visat sig medföra för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan eller döden inträdt;

2:o) om olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan: en årlig lifränta, i förra fallet å tre hundra kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar emot arbetsförmågans minskning, räknadt från och med sextioförsta dagen efter olycksfallet eller från den senare tidpunkt, då olycksfallet visat sig medföra för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan; dock att lifränta icke skall utgå i de fall, der minskningen af arbetsförmågan understiger tio procent;

3:o) om olycksfallet inom ett år medfört döden:

a) begrafningshjälp med sextio kronor;

b) till enka, så länge hon lefver ogift, en årlig lifränta af ett-hundratjugo kronor från dödsfallet och till hvarje minderårigt barn en årlig lifränta af sextio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att lifränta icke utgår till enka, när äktenskapet slutits efter olycksfallet, eller till barn, som födes i det äktenskap, derest icke barnet är före olycksfallet afladt, ej heller till oäkta barn, afladt efter olycksfallet, samt att, der lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga tre hundra kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortlar.

Sjukhjälp eller lifränta åt skadad arbetare skall åt manlig arbetare för tiden, intill dess han fyllt aderton år, samt åt qvinlig arbetare utgå med allenast tre fjerdedelar af de ofvan i denna § stadgade belopp.

*Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.*

(Forts.)

För denna paragraf hade Kongl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

I ersättning enligt denna lag skall utgifvas:

1:o) om olycksfallet medfört väsentlig nedsättning af den skadades arbetsförmåga under mera än sextio dagar efter olycksfallet: en krona i sjukhjälp för hvarje dag från och med sextioförsta dagen, intill dess den skadade blifvit från sådan nedsättning af arbetsförmågan återsteld eller olycksfallet visat sig medföra för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan eller döden inträdt;

2:o) om olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan: en årlig lifränta, i förra fallet å tre hundra kronor och i senare fallet å det lägre belopp, som svarar emot arbetsförmågans minskning, räknadt från och med sextioförsta dagen efter olycksfallet eller från den senare tidpunkt, då olycksfallet visat sig medföra för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan;

3:o) om olycksfallet inom två år medfört döden:

a) begrafningshjälp med sextio kronor;

b) till enka, så länge hon lefver ogift, en årlig lifränta af ethundratjugu kronor från dödsfallet och till hvarje minderårigt barn en årlig lifränta af sextio kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att lifränta icke utgår till enka, när äktenskapet slutits efter olycksfallet, och att, der lifräntor till efterlevande skulle sammanlagdt öfverstiga tre hundra kronor, de skola, i förhållande till hvad på en hvar lifräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.

I fråga härom anförde:

Herr Waldenström: I 4 § 3 mom. b) har utskottet tillagt: »eller till barn, som födes i det äktenskap, derest icke barnet är före olycksfallet afladt, ej heller till oäkta barn, afladt efter olycksfallet».

Detta tillägg förutsätter naturligtvis, att det skall vara i allmän lag bestämdt, att oäkta barn skall hafva arfsrätt. Der hän hafva vi dock ännu icke kommit.

För öfrigt vill jag hemställa, om det är tänkbart, att en riks-försäkringsanstalt eller någon annan försäkringsanstalt skall kunna åtaga sig att försäkra lifräntor icke blott åt den skadade arbetaren, hans hustru eller enka och barn, utan äfven åt de oäkta barn, som han möjligen har, när han blir invalid eller dör till följd af olycks-händelsen.

Jag tror, att det är ett mycket olämpligt tillägg detta, huru intresserad jag för min enskilda del än är, att oäkta barn må tillerkännas arfsrätt. Under närvarande förhållanden anser jag det vara alldeles omöjligt.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Grefve Hamilton: Herr talman! Jemväl här skall jag be att på de skäl, som förut under diskussionen anförts, få yrka, att denna paragraf måtte erhålla en något ändrad lydelse. Jag ber att få yrka, att kammaren beslutar, att 4 § skall lyda:

»I ersättning enligt denna lag skall utgifvas:

1:o) om olycksfallet etc. (lika med utskottet) — — — in-trädt;

2:o) om olycksfallet medfört för framtiden bestående förlust eller minskning af arbetsförmågan: en årlig lifränta, i förra fallet å *trehundra sextio* kronor etc. (lika med utskottet) — — — procent;

3:o) om olycksfallet inom — — — fortfar.

Sjukhjälp — — — — belopp.

Har den, som blifvit för framtiden fullständigt oförmögen till arbete, barn under femton år, skall den till honom utgående årliga ersättning förhöjas med 20 kronor för hvarje barn i den ålder, dock att sammanlagda ersättningsbeloppet ej må öfverstiga 440 kronor. Sådan förhöjning må ej åtnjutas för barn, som aflats efter olycksfallet, ej heller för utländsk medborgares barn, som vid tiden för olycksfallet ej var här i riket bosatt.»

Jag föreställer mig, att med denna lydelse äfven herr Waldenströms anmärkningar aflägsnas.

Herr Staaff: Med afseende på herr Waldenströms anmärkningar vill jag framhålla, att stadgandet i denna paragraf ej på något nödvändigt sätt behöfver sammanhänga med frågan om oäkta barns arfsrätt, utan fast mera med frågan om faderns underhållspligt af sådana barn.

När en arbetare, som dör genom ett olycksfall i arbetet, har oäkta barn, för hvilka han är underhållspliktig, är det klart, att dessa barn, liksom de äkta, undandragas det underhåll, som de kunnat kräfva, om icke olycksfallet inträffat. Det är på den principen, som detta stadgande är bygd.

Om det skulle medföra någon svårighet i försäkringsafseende, derom kan jag, såsom icke varande fackman, ej yttra mig. Men jag kan säga, att af hvad utskottet under sitt arbete af sakkunnige personer inhemtade framgick, att öfver hufvud taget dessa lifräntor till döda arbetares barn, äkta eller oäkta, icke spelade någon synnerligen stor roll i försäkringshänseende.

Ang, förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.

(Forts.)

Herr Waldenström: Herr talman! Med den ändring, grefve Hamilton föreslagit, skall jag förklara mig fullständigt nöjd.

Jag kan deremot icke vara öfverens med det, som herr Staaff anförde, ty det är klart, att om en arbetare, som har underhålls- pligt för oäkta barn, dör, så har hans sterbhus enligt gällande lag icke någon skyldighet att fortsätta med att underhålla de oäkta barn, som han lemnat efter sig — så vidt jag vet åtminstone. Det skulle ovilkorligen sammanhånga med arfsrätten.

Emellertid har jag icke något yrkande att göra, sedan grefve Hamilton framstälde sitt ändringsförslag, utan jag har endast velat påpeka detta såsom en oegentlighet.

För öfrigt veta herrarne förut, att jag är vän af en sådan lagändring, att oäkta barn må få arfsrätt.

Men jag skall gå ett stycke längre ned uti paragrafen, nemligen till de orden: »i förhållande till hvad på en hvar lifrättagare belöper». Herr talmannen behagade finna, att detta hvarken är svenska eller latin.

Herr Staaff: Ja, det kunde vara onödigt att vidare uppehålla mig vid denna punkt. Men jag ber att få konstatera, att herr Waldenström gjorde sig skyldig till ett fullständigt misstag, då han sade, att en faders underhållspligt mot oäkta barn icke skulle kunna utkrävas af hans sterbhus såsom dettas skuld, ty detta låter sig göra både enligt teori och praxis i Sverige.

Herr Branting: I denna vidlyftiga paragraf är upptagen en del af sjelfva hufvudpunkterna i förslaget. Bland annat möta vi här denna bestämmelse, som endast ganska flyktigt berörts under den föregående diskussionen, men som ändå har i praktiken, efter min öfvertygelse, en mycket stor vikt, nemligen om den oskäligt långa *karenstiden*, som blifvit föreslagen till 60 dagar. Det är bekant för de herrar, som följt med frågans föregående behandling, att den första arbetarekomitén i Sverige satte denna karenstid förslagsvis till 14 dagar, och i min motion har återupptagits detta yrkande, att i det fallet gå betydligt längre nedåt, än hvad af Kongl. Maj:t föreslagits, eller åtminstone till 14 dagar.

I fall man skulle göra denna minskning, skulle man ändå ha kvar icke mindre än 47 % af samtliga olycksfall, som skulle hvila enbart på sjukhassorna. Och arbetarnes andel i yrkesrisken skulle sålunda fortfarande vara högst afsevärd, äfven i fall man gjorde en nedsättning till 14 dagar ifrån dessa 60, som varit föreslagna i Kongl. Maj:ts förslag åren igenom.

Det har också i min motion påpekats, att det finnes arbetare, hvilka på grund af sitt yrke icke kunna upptagas i sjukhassorna för närvarande, då dessa genom sin organisation på frivillighetens grund icke äro skyldiga att mottaga arbetare tillhörande särskildt farliga yrken, och andra arbetare icke *vilja* ha dem med der. Det

blir derigenom mycket svårt för dem; de bli hjälplösa under denna tid af 2 månader enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Man har sökt ett stöd för den långa karenstiden i utlandets föredöme. Och jag hörde i slutet af principdebatten en talare på södermanlandslänsbanken, som påpekade, att i Tyskland hade man 90 dagars karenstid. Det är sant, men det har också många gånger framhållits, att der har man en af staten organiserad obligatorisk sjukförsäkring, och under sådana förhållanden måste denna långa karenstid vara temligen likgiltig. Ty då blir det en enkel bokföringsfråga, från hvilken kassa en arbetare skall komma i åtnjutande af sitt understöd, som han ju i alla fall får. Men enligt det föreliggande förslaget betyder 2 månaders tid ganska mycket.

Faktum är också, att på de håll inom arbetarekretsar, der man diskuterat detta lagförslag, har man alldeles särskildt fäst sig just vid den långa karenstiden; och ehuru den ärade talare, som nyss begärde ordet, nu mera icke tillmäter arbetarnes vitsord någon afgörande betydelse, måste jag dock vidhålla, att jag tror, att de på detta område äro rätt sakkunniga, i synnerhet när det gäller att märka, huruvida de skulle kunna reda sig eller icke reda sig med så lång väntetid som 2 månader för att utfå olycksfallsersättning.

Till hvad jag nu sagt om denna sak vill jag blott erinra, att de moderna lagarne i allmänhet sträfvat efter mycket korta karenstider. Italien har 5 dagar, England 2 veckor och Frankrike 4 dagar. Man har åberopat de franska, italienska och engelska lagarne här förut, och jag vet icke, hvarför, när man försökt att ur dem hemta ett försvar för ansvarspligten, man då icke också skulle kunna följa dem i hvad som kan sägas till försvar för kortare karenstid, då de längre karenstiderna, såsom jag redan framhållit, härröra ifrån länder, hvilka haft organiserad sjukförsäkring.

Detta är efter min mening en af de viktigaste saker i hela lagförslaget. Och när vi nu gå igenom det hela och meningen dervid skulle vara att få till stånd ett slags principiell ledning för kommande förslag, har jag för min del ansett det vara synnerligen angeläget, om Andra Kammaren skulle vilja uttala sig för att här gå något längre än Kongl. Maj:t. I detta syfte ber jag att få yrka återremiss, då det naturligtvis är litet svårt för mig att framställa ett lämpligt ändringsförslag på rak arm. Jag har så mycket mera skäl för detta mitt yrkande om återremiss, som dessutom under denna paragraf faller hela frågan angående ersättningens belopp. Jag skall icke här åter rifva upp diskussionen om denna sak; det har förut under dagens lopp stridits åtskilligt derom. Jag vill blott framhålla något, som jag icke framhöll i mitt första anförande här i dag, nemligen att jag som en bland de mest beklagliga punkter, som kommit in i utskottets hela motivering, betraktar det uttalande, som utskottet gjort sig skyldigt till, när

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. det yttrar på sidan 57 nederst: »utskottet hyser den bestämda uppfattning, att ett öfverskridande af de föreslagna beloppen — d. v. s. maximum 300 kronor — ej låter sig förenas med billighetens fordringar». På mig har detta uttalande gjort ett synnerligen fränstötande intryck; jag finner icke något mildare ord om den saken.

(Forts.) Jag tror, att när helst och hvar helst man ibland arbetare för fram denna lag och säger: detta är hvad svenska Riksdagen vill göra på detta område; detta är hvad särskilda utskottet velat uttala och förklara, att högre ersättning än 300 kronor låter sig icke förena med billighetens fordringar, då skall detta verka synnerligen afskräckande på dem och sannerligen icke bidraga till det sociala fredsverk, som herrarne äro i färd med att uppgöra.

För min del står jag fast vid den öfvertygelse, som ju i hela den öfriga världen erkännes vara den rigtiga, nemligen att detta system måste vara bygdt på principen om ersättningsens proportionella utgående. Jag förstår, att det icke nu är möjligt att härutinnan göra något bestämdt yrkande, men jag skulle vilja äfven i det fallet lägga in en erinran om, att ett sådant uttalande skulle kunna göras just genom samma formella åtgärd, som jag redan tillåtit mig föreslå, nemligen återremiss, en återremiss sålunda, uti hvilken de, som rösta för densamma, inlägga, först och främst, att de vilja ha en nedsatt karenstid, och derjemte — såsom jag anser för min del och kanske åtskilliga anse med mig — att man ändå icke i ett kommande förslag alldeles obesedt bör gå ifrån den tanken, huru vida det icke låte sig göra att få en proportionel ersättning, som stiger något så när med lefnadsbehofven. Det är i detta syfte, och då det endast här är fråga om en opinionsyttring, som jag, herr talman, ber att få yrka återremiss, och jag kommer också att besvära kammaren med en votering i saken.

Herr *Kvarnzelius* instämde häruti.

Grefve Hamilton: Jag fruktar, att man verkligen måste fränkänna arbetarne vitsord i denna fråga, om de nemligen uttalat sig så, som herr Branting yttrade. Ty anledningen, hvarför man här valde 60 dagar, har ingalunda varit, som här förut sagts, att man skulle vilja taga något mindre, än hvad som stadgats i Tyskland, utan det var den, att i det öfvervägande flertalet af de reglementen för sjukkassor, som förelågo för oss, när vi gjorde upp förslaget, funno vi, att kassornas ansvar var utsträckt till 60 dagar. Under sådana förhållanden syntes det oss helt naturligt, att karenstiden sattes just till denna tid, och då tänkte vi, att de kassor, som hade kortare tid, härigenom skulle få en anvisning att utvidga sin skyldighet.

För min del tror jag, att det ligger stor vikt derpå, att kammaren icke gör någonting, som kan förtaga det nu ovederläggliga

faktum, att genom afsevärd karenstid arbetaren får bära en ganska afsevärd del af risken.

Hufvudsakligen på denna grund är det, herr talman, som jag icke vill ansluta mig till herr Brantings förslag, utan ber att få yrka bifall till mitt förut framställda yrkande.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice talmannen framställde propositioner såväl på de derunder framställda yrkanden, nemligen dels bifall till greve Hamiltons förslag, dels återremitterande af paragrafen till utskottet, som ock på bifall till utskottets hemställan. Herr vice talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, upptog herr vice talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo emot hvarandra de öfriga propositionerna, af hvilka den, som afsåg paragrafens återremitterande, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående § 4 i särskilda utskottets förevarande förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete bifaller yrkandet om paragrafens återremitterande till utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets förslag till lydelse af nämnda paragraf.

Den votering, som sålunda anställdes, utvisade 31 ja mot 133 nej; och erhöll följaktligen propositionen för hufvudvoteringen följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som beträffande § 4 i särskilda utskottets förevarande förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete bifaller greve Hamiltons under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren godkänt den af utskottet föreslagna lydelsen af sagda paragraf.

I denna votering afgåfvos 66 ja-röster mot 109 nej-röster; och hade alltså utskottets förslag till paragrafens lydelse af kammaren godkänts.

§§ 5—7.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle § 8 erhålla följande lydelse:

Skall, då arbetare skadats genom olycksfall, i följd deraf från kassa, som till åtminstone hälften bildats genom bidrag af arbetsgifvaren, utgå pension eller annat understöd, eller har arbetaren på arbetsgifvarens bekostnad blifvit mot olycksfall försäkrad i annan än den i 10 § nämnda anstalt, må från begravningshjälp eller sjukhjälp och lifränta, som det enligt denna lag åligger arbetsgifvaren att utgifva, afdragas hvad i anledning af olycksfallet för samma ändamål från kassan eller på grund af försäkringen utgår för tid, hvarunder ersättningsskyldighet åligger arbetsgifvaren.

Motsvarande afdrag må ega rum för skadestånd, som i följd af olycksfallet utbetalts enligt allmän lag eller särskild författning.

Beträffande denna paragraf anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: I början af 8 §, som motsvarar 7 § i Kongl. Maj:ts förslag, har utskottet vidtagit den förändringen, att den i kongl. propositionen förekommande bestämmelsen, att kassan skall vara »helt och hållet eller till väsentlig del» bildad genom bidrag af arbetsgifvare för att afdrag skall få ega rum, utbytts mot orden »kassa, som till åtminstone hälften bildats genom bidrag från arbetsgifvare». Efter min uppfattning förhåller det sig emellertid så, att den af utskottet föreslagna redaktionen i tillämpningen genom svårigheten att afgöra, när halfva kassan verkligen är tillskjuten af arbetsgifvaren, kan komma att bli en källa till tvister. Det är nemligen svårt att veta, huru man i fråga om en del dylika gamla kassor, som finnas vid bruk och andra industriella anläggningar, skall göra sina beräkningar vid bestämmandet, huruvida arbetsgifvaren bidragit åtminstone till hälften af kassan. Det är visserligen lätt att bestämma, huruvida en kassa är helt och hållet bildad genom arbetsgifvarens bidrag. Men om donationer eller bidrag tillkommit kassan äfven från annat håll, huru skall då beräkningen göras? Skall man fästa sig vid de olika tider, då bidragen influtit? Skall man räkna ränta på ränta å de olika bidragen? På hvilka af kassans

olika delar skola de särskilda utgifterna afräknas och huru skall uppkommen behållning i kassan dem emellan fördelas? I alla dessa frågor kan olika tillvägagående ifrågakomma, då man skall bestämma, om en kassa till åtminstone hälften bildats genom bidrag af arbetsgifvaren.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Det förefaller mig därför, som om det klokaste vore att i början af paragrafen använda det uttryck, som förekommer i den kongl. propositionen, och detta så mycket mera, som det kongl. förslaget är redigeradt i öfverensstämmelse med motsvarande föreskrift i lagen angående ersättning för olycksfall till följd af jernvägs drift.

(Forts.)

Friherre von Otter: Herr vice talman! Den nu ifrågasvarande ändringen tillkom, om jag icke missminner mig allt för mycket, genom ett aldeles enhälligt beslut inom utskottet och i ändamål just att undanrödja den ovisshet, som ligger i orden »till väsentlig del». Detta är ju dock helt och hållet en omdömessak. Och jag medgifver gerna, att de skäl, som anförts af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, kunna åberopas mot den af utskottet vidtagna ändringen.

Som jag emellertid tror, att det kan hända finnes sådana förhållanden, der det är temligen likgiltigt, hvilket det står: »åtminstone till hälften» eller »till väsentlig del», skall jag icke göra något yrkande.

Herr von Krusenstjerna: Jag tillåter mig hemställa, att paragrafen må erhålla lydelse i öfverensstämmelse med det af chefen för justitiedepartementet framställda förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, godkändes paragrafens lydelse enligt det af herr von Krusenstjerna under öfverläggningen framställda förslag.

§§ 9—13.

Godkändes.

§ 14 skulle enligt utskottets förslag blifva så lydande:

Har ej aftal om ersättning enligt denna lag träffats och hafva parterna ej heller öfverenskommit att hänskjuta tvist om ersättning till slutligt afgörande af skiljemän, skall, vid äfventyr af talans förlust, ersättningskrafvet hos domstol anhängiggöras inom ett år från olycksfallet eller, der fråga är om ersättning i anledning af dödsfall, inom samma tid från det döden inträdde.

I fråga härom anförde:

Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.

(Forts.)

Herr Staaft: I denna § har efter min uppfattning utskottet vidtagit ett mindre lyckligt ändringsförslag i förhållande till den kongl. propositionen. Denna bestämde en preskriptionstid af två år från olycksfallet, inom hvilken ersättningskrafvet måste hos domstol anhängiggöras. Utskottet har föreslagit, att denna tid skall nedsättas till ett år från olycksfallet. Jag ber då att få erinra derom, att, om man först tänker sig en längre sjukdom, som hindrar arbetaren ifrån att göra någonting åt sina rättsanspråk i detta fall, om man sedan tänker sig, att han icke är så vaken uti frågan, och slutligen att det förekommer åtskilliga underhandlingar mellan honom och arbetsgifvaren, ett år lätteligen kan förgå, utan att han derunder kommer i tillfälle att bevaka sin rätt vid domstol. Särskildt då utskottet i nästföljande 15 §, som jag med herr talmannens tillåtelse tager mig friheten omnämna diskussionsvis redan nu, föreslagit, att parterna, innan tvist om ersättning anhängiggöres, må efter träffad öfverenskommelse från riksförsäkringsanstalten inhemta yttrande, synes mig bestämmelsen om endast ett års preskriptionstid innebära en uppenbar fara. Man skall tänka sig, huru lätt ett år kan förflyta, om arbetaren först ligger i en längre sjukdom och parterna sedan komma öfverens om att inhemta yttrande från riksförsäkringsanstalten och denna sedan dröjer länge med detta yttrandes afgifvande. Ej lär väl arbetaren kunna inbilla sig, att, så länge ärendet är före hos ett embete, han skall kunna gå helt och hållet miste om sin rätt. Då denna sak var före i utskottet, föreslog jag därför, att, om man skulle hafva ett dylikt stadgande som det i 15 § innehållna, preskriptionstiden måtte bestämmas ej från olycksfallet, utan från tidpunkten för afgifvandet af riksförsäkringsanstaltens yttrande; men detta blef ej utskottets beslut.

Jag erinrar för öfrigt derom, att i lagen angående ansvarighet för skada i följd af jernvägs drift den 12 mars 1886 preskriptionstiden är två år, icke ett. Följaktligen synes det, som om bestämmelsen i den kongl. propositionen vore både i allo bättre och hade häfden för sig. Jag vågar därför vördsamt yrka bifall till utskottets förslag med förändring af orden: inom ett år från olycksfallet, till: inom två år från olycksfallet.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände paragrafens lydelse med den ändring deri, som innefattades i herr Staafts nu framställda förslag.

För § 15 hade utskottet föreslagit denna lydelse:

Har försäkring i riksförsäkringsanstalten icke egt rum, må parterna, innan tvist om ersättning anhängiggöres, efter träffad öfverenskommelse från riksförsäkringsanstalten inhemta yttrande, huruvida det arbete, hvori den skadade var stadd, är sådant, som

i denna lag afses, eller i hvad mån kroppsskadan må anses hafva åstadkommit nedsättning af arbetsförmågan; och vare riks försäkringsanstalten skyldig att kostnadsfritt meddela utlåtande i nämnda hänseenden.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

Har tvisten hänskjutits till slutligt afgörande af skiljemän eller anhängiggjorts vid domstol, ege jemväl skiljemännen eller domstolen, der så nödigt pröfvas, inhemta dylikt utlåtande från riks försäkringsanstalten.

(Forts.)

Herr Spånberg erhöi ordet och yttrade: Jag skall be att i 15 § få yrka den ändringen, att orden: *efter träffad öfverenskommelse*, uteslutas. Om man nemligen ville hafva ett utlåtande från riks försäkringsanstalten, skulle det enligt utskottets förslag endast vara tillåtet, för den händelse båda parterna derom öfverenskomme. För min del skulle jag anse det fördelaktigare och bidragande till tvisternas minskande, om *endera* parten hade rättighet att få ett sådant utlåtande från riks försäkringsanstalten, då försäkring der icke egt rum.

Jag skall således, herr talman, yrka, att orden: »efter träffad öfverenskommelse», ur paragrafen uteslutas.

Herr Staaff: Uti herr Spånbergs yrkande kan jag alldeles icke instämma. Denna fråga var föremål för vidlyftiga öfverläggningar i utskottet, och man var allmänt ense om, att, i fall man skulle införa en sådan paragraf, man blott skulle bereda en möjlighet för parterna att efter öfverenskommelse erhålla ett sådant yttrande. Jag tror knappt, att herrarne i allmänhet kunna ögonblickligen sätta sig in i, hvilken verkligt stor räckvidd en sådan förändring som den, herr Spånberg föreslagit, skulle innebära. Den skulle medföra, att en arbetsgifvare kunde föranleda ett uppskof, hvars tidslängd man ej på förhand kan angifva, alldenstund det i de särskilda fallen komme att bero på, huru betungad anstalten vore med arbete. I sjelfva verket skulle herr Spånbergs förslag leda till orimliga konsekvenser. Utskottet har i flera fall till arbetarnes skada ändrat de betryggande och goda bestämmelser, som Kongl. Maj:t föreslagit. Men att införa ett sådant stadgande, som skulle innebära, att arbetsgifvaren skulle ensamt och godtyckligt kunna utan vidare förskaffa sig ett välbehagligt uppskof, om han ej vore villig att betala genast, det vore en ren orimlighet.

Jag skall derför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr vice talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkanden, godkändes paragrafen med den af utskottet föreslagna lydelse.

*Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)*

§ 16 skulle enligt utskottets förslag erhålla följande lydelse:

Tvist om ersättning enligt denna lag skall anhängiggöras vid allmän underrätt i den ort, der olycksfallet inträffat eller den, som sökes, har sitt bo och hemvist.
Är sådan tvist anhängiggjord, infordre rätten eller domaren protokoll och öfriga handlingar, som i 13 § omförmälas.

Motsvarande paragraf, § 12, af Kongl. Maj:ts förslag, var så lydande:

Tvist om ersättning enligt denna lag skall anhängiggöras vid allmän underrätt i den ort, der olycksfallet inträffat eller den, som sökes, har sitt bo och hemvist.

Är sådan tvist anhängiggjord, infordre rätten eller domaren protokoll och öfriga handlingar, som i 10 § omförmälas. Rätten ege, der så nödigt pröfvas, från kommerskollegium inhemta yttrande, huruvida det arbete, hvori den skadade var stadd, är sådant, som i denna lag afses, samt hos kommerskollegium och medicinalstyrelsen äska gemensamt utlåtande, i hvad mån viss kroppsskada skall anses åstadkomma nedsättning af arbetsförmågan.

Finnes uppenbart, att svaranden utan fog uppehåller saken, eller angår tvisten allenast ersättningens belopp, ege rätten, på kärandens yrkande, förordna, att ett skäligt belopp, i senare fallet ej understigande hvad svaranden medgifvit, skall utbetalas till käranden i afräkning på hans fordran; dylikt förordnande må af svaranden öfverklagas i samma ordning som slutligt utslag.

Har rätten förordnat om förskottsbetalning efter ty nu är sagdt eller genom slutligt utslag ålagt svaranden betalningsskyldighet, gånge sådant beslut i verkställighet likasom laga kraft egande dom.

I fråga härom anförde:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet von Krusenstjerna: Ur denna paragraf har utskottet uteslutit det, som svarar mot tredje och fjerde styckena af § 12 i det kongl. förslaget. Dessa båda stycken innehålla bestämmelser derom, att, om uppenbart finnes, att svaranden utan fog uppehåller saken, eller tvisten allenast angår ersättningens belopp, rätten kan förordna, att ett skäligt belopp, i senare fallet ej understigande hvad svaranden medgifvit, förskottsvis till käranden utbetalas, samt att dylikt beslut skall gå i verkställighet lika som laga kraft egande dom. Dessa bestämmelser, som afse att förmildra de olägenheter, hvilka kunna vara en följd af en väl långsam lagskipning, höra enligt min uppfattning till de viktigaste bestämmelserna i det kongl. förslaget, då derigenom det för arbetaren blefve lättare att så snart som möjligt få ut sin ersättning. Jag vill fästa uppmärksamheten

uppå, att dessa bestämmelser gått oskadda igenom högsta domstolens kritik, som således från juridisk synpunkt ej haft något att deremot erinra.

Då jag, som sagdt, anser dessa stadganden vara synnerligen viktiga, tillåter jag mig hemställa, att *de tredje och fjerde styckena i det kongl. förslaget* 12 § måtte införas i utskottets 16 §.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Häruti instämde friherre *von Otter* och grefve *Hamilton*.

Herr Hedlund: Äfven jag skall be att få instämma i det nyss gjorda yrkandet, då jag anser det här vara en bland de allra farligaste af särskilda utskottets försämringar. Utskottets förslag möjliggör uppkomsten af en allmän praxis, som kan till väsentlig del göra lagen verkningslös. Det skulle kunna blifva allt för vanligt, att en arbetsgifvare förklarade för sin skadade arbetare: Är det så, att du icke går in på de och de villkoren — som han då sätter lägre än de i lag föreskrifna — så stäm mig! Arbetaren vet då väl, hvad han har att vänta, nemligen flera års uppskof, innan han kan få ut sin rätt. Jag har framför mig ett exempel. En jernvägsman skadades den 5 juli 1897, och först i januari 1900 fick han ut sin rätt. Målet egde rum mellan honom och statens jernvägar; och ehuru denne arbetsgifvare naturligtvis ej krånglade, utan lät rättsskipningen gå den vanliga vägen, dröjde det, som synes, ej mindre än *två och ett halft år*, innan arbetaren fick ut sin ersättning.

Man kan säga, att det är ett olagligt förfarande af arbetsgifvaren att så göra, men att detta icke hindrar många arbetsgifvare, visar lagen om minderårigas användande i arbete. Den har till stor del mist sin effektivitet. Det sker lagbrott efter lagbrott, såsom hvar och en vet. På sådant sätt kunde äfven den nu ifrågasvarande lagen förvandlas till en lag på papperet, utan gällande kraft.

Man kan invända, att arbetsgifvaren enligt Kongl. Maj:ts förslag möjligen finge utbetala en ersättning, hvars belopp ej står sig i den slutliga domen. Är det så, att han fått förskjuta större belopp, än den slutliga domen innehåller, så får han se sig om, ty arbetaren har sällan medel, som arbetsgifvaren kan af honom utbetomma. Men man kunde då tänka sig, att staten skulle här ingripa, att sålunda, så snart en domstol bestämt, att medel skola förskottsvis utbetalas, staten skulle förskjuta dem och sedan söka sitt åter af vederbörande. Då finge staten stå risk i två afseenden, dels i fall arbetsgifvaren vore insolvent, då han, om han blifvit dömd, skulle betala, hvad staten förskjutit, dels i fall arbetaren icke kunde återlemna hvad han uppburit, i fall domen ginge i motsatt riktning. Men staten har råd att betala, och staten skulle härigenom göra en så viktig tjänst åt rättvisan och denna lags framgång, att staten gerna må stå den risken. Med den försigtighet,

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m. (Forts.)

man kan förutse, att våra underdomstolar skulle iakttaga med afseende på utanordnande af sådana förskott, tror jag icke, att den summa blefve stor, som statsverket årligen finge vidkännas. Då jag emellertid ej har rätt att framställa något yrkande härom, enär det ej ingår i någon motion, har jag endast velat anföra detta. Jag instämmer i yrkandet om bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr *Eriksson* i Elgered instämde häruti.

Herr *Spånberg*: Då icke någon i utskottet reserverat sig mot borttagandet af denna bestämmelse, så synes det, som om alla ledamöterna i utskottet varit eniga i detta sitt åtgörande; jag hade därför hoppats, att v. ordföranden i utskottet icke skulle instämt med den talare, som önskade förskottsbetalningen kvarstående, utan i stället försvarat det föreliggande betänkandet i denna punkt.

Ett af skälen för borttagandet var, att det ansetts kunna inträffa, om, på grund af denna bestämmelse utanordnats ett förskott, och den slutliga domen innehölle, att arbetaren icke hade rätt till någon ersättning, arbetsgifvaren, som under rättegången kunnat få utbetala ett rätt betydligt belopp, derefter icke kunde återfå detsamma af arbetaren, om denne ej hade några tillgångar. Arbetsgifvaren hade sålunda fått utbetala belopp, som han icke varit skyldig att vidkännas. Visserligen skulle detta kunna hjälpas genom att, såsom herr *Hedlund* förordat, staten skulle tillhandahålla förskotten eller återbetala dem, men något sådant förslag har ej framlagts för utskottet. Utskottet ansåg sig sålunda ej böra tillstyrka det kongl. förslaget i denna del, då det komme att absolut strida emot arbetsgifvarens skyldigheter i detta afseende.

Jag har ej något yrkande att göra, utan har endast velat försvara utskottets åtgärd att stryka ifrågavarande bestämmelser.

Herr *Staaft*: Om jag uppfattade den siste ärade talaren rätt, uppgaf han, att utskottet varit enhälligt i att stryka dessa båda punkter. Detta är emellertid ett alldeles komplett misstag. Det var härom i utskottet en debatt, som räckte, om jag ej misstager mig, två à tre timmar, och sedermera vid afgörandet afgåfvos flera röster emot det förslag, som blef utskottets beslut. Jag vill dessutom upplysa, att vid den förberedande behandlingen dessa punkter kvarstodo, ehuru det vid det definitiva afgörandet lyckades att få röstöfvervigt emot dem.

För min del vill jag uttala mitt värdsamma tack till regeringen, för att den har, om jag så får säga, infört den nya horisont, som denna sociala lagstiftning verkligen behöfver, genom, bland annat, just detta stadgande. Ty det är ej tänkbart att införa en effektiv lag om ersättning för olycksfall i arbete med ansvarspligt såsom grund utan att verkligen bryta med den gamla

lagskipningen i Sverige, så långsam och ytterligt svår som den är, då det är fråga för fattigt folk om att få sina anspråk gällande. Man måste betänka, att det är en stor skillnad mellan å ena sidan ett vanligt fordringsanspråk, som betyder, att man vill hafva penningar för att få ränta af eller för att nedlägga i lämpligt företag, och å andra sidan ett anspråk på penningar, som omedelbart skola förvandlas till föda, husrum, värme och kläder. Detta är icke ett fordringsanspråk, utan det är ett underhållsanspråk och får ej bedömas såsom ett vanligt fordringsanspråk. Att det icke redan nu i vår lagstiftning finnes särskilda bestämmelser härom, är ett fel, men detta bör ej bibehållas, då fråga är att genom ett verkliggen stort grepp i social lagstiftning utvidga fattigt folks rättsanspråk och rättigheter.

Ang. förslag till lag ang. ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Jag vill således på det lifligaste hemställa om bifall till det af herr statsrådet von Krusenstjerna gjorda yrkandet om återgång till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr vice talmannen framställt proposition på de derunder gjorda yrkanden, godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens lydelse med den förändring, att tredje och fjerde styckena af Kongl. Maj:ts förslag till § 12 i förevarande lag skulle i denna paragraf inflyta.

§§ 17—22.

Godkändes.

§ 23 skulle enligt utskottets förslag blifva så lydande:

Aftal om ersättning, som i anledning af olycksfall skall utgifvas, vare utan verkan, så framt det ej skriftligen slutits efter olycksfallet eller, då fråga är om begrafningshjelp eller om lifränta åt skadad arbetares enka eller barn, efter det den skadade aflagd.

Afser aftal att i stället för lifränta åt skadad arbetare skall på en gång erläggas visst belopp, vare det aftal ej gällande, utan så är att lifräntans belopp skulle understiga sextio kronor om året.

Grefve Hamilton, som erhöll ordet, yttrade: Jag har redan tillåtit mig framhålla, att den förändring, utskottet gjort i denna paragraf, torde få anses vara mindre lyckad. Den bestämmelse, som här är i fråga, afser just att skydda ersättningstagaren. Jag ber därför att få föreslå, att paragrafen måtte erhålla denna lydelse:

»Aftal om ersättning, som i anledning af olycksfall skall utgifvas, vare *emot ersättningstagaren utan verkan* et cetera.

Häruti instämde friherre *von Otter*.

*Ang. förslag
till lag ang.
ersättning för
skada till följd
af olycksfall i
arbete m. m.*

(Forts.)

Vidare till anteckning förekom icke. Paragrafen godkändes med den ändring deri, som af grefve Hamilton föreslagits.

§§ 24—26.

Godkändes.

Slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Sedan *utskottets i punkten 1 gjorda hemställan* härefter åter blifvit föredragen, yttrade

Herr Branting: Det är en ren formel oegentlighet, som skulle följa, om kammaren godkände detta förslag, såsom det nu står. Det har nemligen, såsom bekant, inträffat, att herr Daniel Perssons motion godkäfts af kammaren. Jag skall emellertid icke göra härom något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren förklarade utskottets i punkten gjorda hemställan besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Punkten 2.

Utskottets förslag till »Lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ Handelsbalken».

Antogs.

Punkten 3.

Efter af herr vice talmannen framställda propositioner blef utskottets hemställan bifallen.

§ 3.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse till Konungen, n:o 34, angående stämpelafgiften.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. Pehrsson* i Åkarp under tre dagar från och med den 23 innevarande april.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om införande i grundlagen af bestämmelser om rikssymbolerna;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 3 a, med anledning af *dels* Kongl. Maj:ts i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof under andra hufvudtiteln gjorda framställning om förhöjdt anslag till justitiedepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli, *dels ock* en i ämnet väckt motion; och

n:o 55, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående embets- och tjenstemäns dagliga tjenstgöringstid;

bevillningsutskottets memorial n:o 31, med tillägg till bevillningsutskottets betänkande n:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om frilager m. m.;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

n:o 13, i fråga om användande af riksbankens vinst för år 1899;

n:o 14, angående anslag för inköpande af ett jordområde till Tumba bruk; och

n:o 15, angående beviljande af byggnadsanslag för riksbankens kontor i Nyköping, Venersborg och Umeå; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 38, i anledning af väckt motion angående tillägg till 11 kap. strafflagen; och

n:o 39, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om frånstyckad hemmansdels eller afsöndrad jordlägenhets frigörande från viss in-tecknad gäld.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,4 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.